

OSTLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Kjell Arild Pollestad o.p., s. 1
Hvor var Gud?

Aslaug Espe, s. 3
Enhet vokser nedenfra

Therese Vanier, s. 6
Til alle mennesker...

Frode Thorup, s. 7
Charles Péguy – håpets dikter

Sheryl Frances Chen osco, s. 13
Hvem napper deg i ermet?

Flodbølgen i Sørøst-Asia, s. 20
Tanker og tolkning

Bokomtale, s. 24
Arne Berggren: *Advent*
Martin Luther: *Verker i utvalg*

HÅP

Det *skulle* handle om håp i denne spalte denne gang. Det var bestemt før flodbølgen annen juledag tordnet innover strendene i det sørøstlige Asia og rev med seg det meste som kom i dens vei: Nær 300.000 mennesker har mistet livet, og hundretusener i et dusin land står igjen med mer eller mindre tomme hender. Også her hjemme er mange berørt: familie og venner ble borte i bølgene.

Det skulle handle om håp også inne i bladet, det var også bestemt. Både Frode Thorups artikkel om «håpets dikter – Charles Péguy» og Aslaug Espes tanker om det håp for økumenikken som ligger i å «lytte til Guds stemme sammen» og se tingene med nye øyne, «nedenfra», var alt på plass.

Tanken var at det nå, kort etter julens store glede, som så lett forsvinner i januarshverdager, skulle minnes om håpet som essens og gehalt i det kristne budskap. Et budskap som i den senere tid i den offentlige debatt og også i kirkenes egne rekker et godt stykke på vei synes redusert til et spørsmål om de riktige meninger om dette og hint.

Nå, etter flodbølgen, er bakgrunnen dunklere, mer utfordrende. Også for religionene, som mener å ha svar på de dype spørsmål om mening og mål. Noen av disse svar – eller mangel på svar – er å finne utover i bladet: i pater Kjell Arild Pollestrads preken, som er førsteoppslaget, og i en collage der vi har samlet et knippe tanker og tolkninger. Ulike stemmer med ulike aksenter.

Oppslutningen om innsamlingsaksjoner til de nødlidende har vært rekordmessig, i seg selv et håpets tegn. Men, har mange spurt: Hva med solidaritet og penger når det gjelder det UNICEF kaller «de stille katastrofer» – om i Afrika eller Asia – som ikke har samme medieappell som dramatikken rundt flodbølgen. TV-kameraene surrer og går ikke jevnlig de steder der tørke legger liv øde, og hunger og sultedød er regelen snarere enn unntagelsen.

«Hver dag omkommer eller dør 30.000 barn under fem år,» har Kjersti Gjestvang, generalsekretær i UNICEF Norge, minnet oss om. De aller fleste av dem «dør av årsaker vi kan gjøre noe med. De dør blant annet av dårlig hygiene under og etter fødselen, luftveisinfeksjoner, av meslinger, diaré og malaria. Halvparten av dødsfallene ville vært unngått om barna hadde vært bedre ernært...»

Lidelsen har mange ansikter, men det meste av lidelsen i dagens verden – har flere påpekt i forbindelse med flodbølgen, – skyldes ikke naturkatastrofer, men menneskelige svikt og svik, vold og egoisme, grådighet og likegyldighet, individuelt og strukturelt. Hvor galt det kan gå når disse kreftene får råde grunnen alene, minnes vi om på særlig vis i disse dager da det er 50 år siden de gjenlevende fangene i Auschwitz ble befridd.

«En annen verden er mulig» er det samlende slagord for World Social Forum, som i skrivende stund er samlet i Porto Alegre. Underforstått: Vi må kunne klare å «do better». Svein Ellingsen sier det med dikterens ord i salmen vi har valgt til baksidedikt i dette St. Olav, hentet fra samlingen «I lys av Guds fremtid», en tittel som både er en bønn og et håp: «Mennesker venter på øyne som ser..., hjerte som ser... hender som ser». I den store diktsyklusen «Forhallen til håpets mysterium» samler Charles Péguy håpets tynne, men sterke tråder. Les utvalgte sekvenser, i avdøde professor Hans Aaraas' oversettelse, inne i bladet – og fatt mot! UKJ

hvor var Gud?

PREKEN I ST. DOMINIKUS KIRKE PÅ FESTEN FOR HERRENS ÅPENBARING 2005

VED PATER KJELL ARILD POLLESTAD O.P.

Vi har ikke lett for å ta inn over oss de store katastrofer. Vi har dessuten vennet oss til at de fortrinnsvis rammer i fjerne land og andre verdensdeler. Der har det vært så mange jordskjelv, epidemier, uår og sultkatastrofer. Men så, blant de ufattelige tusener av døde og savnede, står det plutselig et bilde på forsiden i avisen av et ansikt vi kjenner. Det hendte meg for noen dager siden: En ung mann fra menigheten hvor jeg en årrekke var sogneprest, var savnet sammen med sin kone og to små barn. I likhet med så mange er de ikke blitt funnet. Tusener av mennesker i vårt fredelige Norden har i flombølgekatastrofen i det sørøstlige Asia mistet en eller flere av sine egne, slektninger, naboer, venner, noen de kjente. Da rystes vi på en helt annen måte, da skjønner vi at den store katastrofen ikke er noe abstrakt, men menneskelige tragedier og lidelser multiplisert med antall rammede og deres pårørende. Også vi som er samlet her, for å feire Herrens åpenbarings søndag, er blant de rystede. Midt i julen, i vår feiring av at Gud er kommet nær, siger meningsløsheten inn over oss.

Vi er mange som har det slik. Jeg tror det går et skrik gjennom verdensreligionene i disse dager, et skrik fra troende hjerter: Hvor var Gud da flodbølgen rammet? Det er et gammelt spørsmål, som alltid har ulmet i troens underetasje, men som flodbølgen har gjort akutt. Det finnes et bastant svar, som i går på fjernsynet til-

feldigvis ble uttalt av en muslim på Sumatra, men som dessverre like gjerne kunne ha vært uttalt av en kristen: Gud var i flodbølgen. Den var hans straff for menneskenes ugudelighet og synd. Den var, i all sitt velde, en syndflod i miniatyr, en påminnelse og et varsel. Slik har skriftlærde og andre fromme kunnet tenke gjennom tidene, og slik kan åpenbart noen tenke fremdeles. Men det er en bespottelig tanke, fordi den er uten ydmykhet, og det er en ukristelig tanke, fordi den er uten hjerte.

Da Jesus stod foran den blindfødte, spurte folk: «Hvem har syndet, han selv eller hans foreldre?» – «Ingen,» svarte Jesus, og avviste den primitive tanken om at lidelse er guddommelig straff. De som sier at Gud var i flodbølgen, uttrykker et åndelig hovmod som vi i troens navn bør ta avstand fra. For det første fordi de så suverent holder seg selv utenfor. For dem som beveger seg i slike tankebaner, er det bestandig *de andre* som rammes, fordi det er *de andre* som har syndet. Det er en tenkemåte som er blottet for ydmykhet, et åndelig hovmod som innbiller seg å se mening i det meningsløse. Det kan ikke påvises noen bevissthet og tanke bak jordskjelvet, det finnes ikke noe svar på vårt *hvorfor*. Helt siden Job har vi måttet leve i uvisshet.

Å lokalisere Gud i flodbølgen er en bespottelig tanke. For det andre er den hjerteløs. Hvilket vanvittig svar å gi de etterlatte: De som er omkommet, ble straffet for sine synder. Jesus

har én gang for alle avvist slike tankebaner. Derfor må også vi avvise alle forsøk på å lede oss inn i dem igjen.

Hvor var Gud da flodbølgen rammet? Finnes det noen stjerne som kan lede vise og mindre vise både fra øst og vest til et svar som er til å leve med?

*Vi roper i denne natten:
Gi oss en vei å gå.
Gi oss ennå en stjerne
å feste øynene på. Gi oss ennå et hjerte,
ikke av vest eller øst,
gi oss et hjerte som favner
all verden og grenseløst. Gi oss ennå å gråte,
over vårt mørke sted,
gi oss igjen å høre:
Fred over jorden, fred! Gi oss ennå å bryte
opp som de vise menn,
gi oss i natt en stjerne,
og gi oss å følge den.*

Det er Einar Skjæraasen som ber; han finner, på poetens vis, ord for det som ligger i så mange hjerter. Samtidig peker han på dagens evangelium, på stjernen og de vise menn. Stjernen ledet dem til stallen. De vise menn må ha blitt forbauset. Men de rygget ikke tilbake for den sannheten de fikk se. De bøyde seg i stallen, og bar gaver frem.

*Østerlands de vise menn
fant dog stjernen der igjen,
som de skuet i det høye,
ti i barnets milde øye
funklende og klar den satt.*

Våre gamle julesanger er, i likhet med selve juleevangeliet, ikke julestemning og idyll, men realisme og guddommelig poesi.

De katolske menighetene i Norge er uforholdsmessig hardt rammet etter flodbølgekatastrofen i det sørøstlige Asia. Av de 77 omkomne eller savnede norske, er iallfall fem katolikker (registrerte katolikker i den norske befolkning utgjør ca. én prosent), og et stort antall katolikker i Norge har mistet eller savner nære pårørende og slekt-

ninger. Det gjelder ikke minst de ca. 2000 tamilene i Norge, men også katolikker fra land som Indonesia, India og Thailand. I en rekke katolske menigheter er det holdt rekviemmesser. Ved rekviemmessen den 13. januar i St. Olav domkirke i Oslo var det tekstlesing, salmer og forbønner på tamil, singalesisk, indonesisk og thai.

*Velkommen fra din himmelsal
til denne verdens råredal
hvor man deg intet annet bød
enn stall og krybbe, kors og død!*

Julen lærer oss at Gud steg inn i vår verden, delte vårt liv og vår lidelse. Ikke bare den ufattelige og uransakelige lidelsen, som møter oss i jordskjelv og flodbølger og alvorlig sykdom, men også den mest utbredte og helt ransakelige lidelsen, den som vi mennesker i ubetenksomhet eller bevisst ondskap og selvhevdelse daglig påfører hverandre. Barnet i krybben ble Frelseren på korset. Han gjorde seg til ett med vår lidelse og delte vår død. «Ved hans sår har vi funnet legedom.» Påskemorgen seiret livet over døden.

Hvor var Gud da flodbølgen rammet? Dere ser svaret. Han som kom for å dele vårt liv og våre kår, han er ikke bare *hos* de rammede, *nær* de rammede, han er selv rammet. Derfor er det slik at alt det vi nå gjør mot de rammede, det gjør vi mot ham. Da består vår gudstjeneste i å be, både for de døde og de levende, og være gavmilde mot dem som har mistet det meste. Det er den gamle oppskriften som gjelder, også i de store katastrofer.

I Guds øyne finnes ikke masser, bare enkeltmennesker. For ham er alle like enestående og umistelige som Ketil fra Nøtterøy er for meg. Det er ingen mening i katastrofen, hverken den store eller de små, men det er mening i at våre skjebner deles av Gud, og vendes til liv og lys. Når meningsløsheten skyller inn over oss og trykker oss ned, må vi gripe fast om denne sannheten, denne stjernen over livsveien som de vise bøyde kne for, og som lyser mot oss ikke bare fra «stall og krybbe», men også fra «kors og død».

Hovedcelebrant var biskop Gerhard Schwenzer ss.cc, og kongehus og regjering var representert ved henholdsvis H.M. Dronning Sonja og justisminister Einar Dørum, som begge gikk frem for å motta biskopens velsignelse under nattverden. Dronningen tente også lys for de døde foran statuen av jomfru Maria. (Fra *Broen*)

enhet vokser nedenfra

AV ASLAUG ESPE

«Våre holdninger hindrer enhet,» skriver Aslaug Espe i denne artikkelen, som – på oppfordring fra St. Olav – samler tanker hun ga uttrykk for i to leserinnlegg i Vårt Land sist høst under en ivrig debatt om økumenikk. Hun beretter om hvordan møter med andre kristne, ikke minst i det økumeniske fellesskapet «Tro og lys», «en internasjonal økumenisk organisasjon som arbeider for at også utviklingshemmede og deres familier skal ha en plass i kirkene våre», har fått henne til å se sine egne «fordommer og holdninger», og oppleve at «langsomt har holdningene forandret seg»

Å arbeide for enhet er «et kall», og «enheten vokser nedenfra», mener Aslaug Espe. «Vi må lytte til Guds stemme når vi er sammen og la hans Ånd forvandle oss... kirkene våre må forvandles». Vi bør også lytte til dem som ikke forstår hverken kirkesplittelse eller teologiske diskusjoner, og spørre hva disse «Jesu minste brødre og søstre formidler til oss, til kirkene våre?»

Enhet vokser nedenfra

Når Jesus i evangeliene ønsket å si noe vesentlig, brukte han ikke abstrakte ideer. Han fortalte ofte en historie. Jeg vil derfor begynne med å fortelle en historie. I jesuitten Anthony de Mel-

los bok *The Song of the Bird* finner vi historien om Jesus på fotballkamp. Den handler om fotball, men sier også vesentlige ting om roten til splittelse mellom mennesker.

«Jesus hadde aldri før vært på fotballkamp. Det var en voldsom kamp mellom de protestantiske Bokserne og de katolske Korsfarerne. Korsfarerne scoret først. Jesus jublet vilt og kastet hatten høyt i været. Så scoret Bokserne. Jesus jublet igjen og kastet hatten høyt i været.

En mann som satt bak Jesus ble forundret over dette, slo ham på skulderen og spurte: «Hvem holder du med?» - «Jeg?», svarte Jesus forundret, tydelig opphisset av spillet. «Å, jeg holder ikke med noen. Jeg bare gleder meg over spillet.»

Han som hadde stilt spørsmålet, snudde seg til sidemannen og snerret: «Den karen må være ateist!»

Vi ønsker ofte at mennesker skal være og oppføre seg på en bestemt måte. Gjør de ikke

Aslaug Espe er spesialpedagog av utdanning, arbeider som lærer ved Ås kommunale Voksenopplæringsenter; hun er sonekoordinator for organisasjonen «Tro og Lys» i Nord-Europa og legkarmelitt.

det, opplever vi dem lett som 'vanskelige', 'annerledes'. Dette skjer overalt: i menighetene våre, mellom kirker, i familier og mellom folk med ulik intellektuell utrustning osv. Vi har behov for det som er vanlig, velkjent og trygt. Våre holdninger hindrer enhet.

Fordommer

Den største barrieren i økumenisk arbeid er *fordommer*, sier Jean Vanier. Vi vil ikke møtes. Vi er redde for hverandre. Vi tror at vi er bedre enn andre. Vi finner trygghet i vår egen kirketilhørighet og vår måte å be og lovprise på.

Jeg har i mange år *ment* at jeg var økumenisk, men det tok mange år før jeg egentlig begynte å tenke gjennom mine egne holdninger til andre kirkesamfunn. Lenge tenkte jeg at Den katolske kirke var den 'sanne' kirken, ikke bare for meg, men også for alle andre. Når jeg gikk i Den norske kirke, tenkte jeg vel egentlig aldri at det kom til å gi meg noe. Til det hadde jeg nok for mange fordommer. Langsamt har holdningene forandret seg.

Holdningene mine hadde kanskje aldri forandret seg dersom jeg ikke hadde engasjert meg i *Tro og Lys*. Der har jeg fått oppleve gleden over det som forener oss, men også den smerte som splittelsen ved nattverdsbordet medfører.

I sommer hadde *Tro og Lys* i Norge, Sverige, Danmark, England, Wales, Skottland, Irland og Estland sitt sonemøte i England. *Tro og Lys* er en internasjonal økumenisk organisasjon som arbeider for at også utviklingshemmede og deres familier skal ha en plass i kirkene våre. Vi er først og fremst venner som kommer sammen for å fordype vår tro og vårt vennskap med Jesus, oppdage hans nærvær blant oss og oppdage Ham i hverandre.

Vi kommer fra ulike kirkesamfunn. Vi lever med kirkesplittelsen. Men vi møtes med en sterk overbevisning om at Jesus en dag vil føre oss sammen. Mennesker med utviklingshemming er 'hjertet' i fellesskapet.

Vi sårer hans minste brødre og søstre

En dag, mens nattverden ble sendt rundt under en protestantisk gudstjeneste, stod jeg ved siden av en venn som er utviklingshemmet. Hun gav meg patenaen med nattverdsbrødet. Jeg sendte den videre. Da jeg hadde gitt fra meg brødet, la hun hendene på hodet mitt og velsignet meg. Etter gudstjenesten kom hun bort til meg og sa:

«Aslaug, under gudstjenesten ønsket jeg å gi deg brødet, men du ville ikke ta i mot.»

Jeg har aldri før opplevd en lignende smerte under en protestantisk gudstjeneste.

Ledergruppen snakket etterpå om at vi ikke burde dele ut nattverden på denne måten. Det gjorde det altfor smertefullt for våre utviklingshemmede venner. Men kanskje er dette først og fremst en situasjon der Jesus vil si oss noe om hvor 'vanvittig' splittelsen mellom oss kristne er. Vi sårer Hans minste brødre og søstre, som verken forstår teologi eller kirkesplittelse. De vet bare om én kirke. Teksten 'Det dere har gjort mot en av mine minste brødre og søstre har dere gjort mot meg', får ny betydning etter en slik erfaring.

En venn som er metodistprest, og som har en datter med Downs Syndrom, skrev til meg: «Min datter Clare og jeg hadde en fire dagers retrett sammen med våre venner i *Tro og Lys*. Etter messen gråt Clare fordi hun ikke kunne motta nattverd fra sin venn Aidan, som er katolsk prest. Hun forsto ikke hvorfor. Jeg forstår det ikke, jeg heller.»

Pilegrimer som søker sannheten

Å arbeide for enhet er et kall, en vei å gå. Vi må lytte til Guds stemme når vi er sammen og la hans Ånd forvandle oss. Dette er ikke bare en tankeprosess. Vi må forvandles. Kirkene våre må forvandles. Hvordan kan det skje?

Det sies at nittifem prosent av det økumeniske arbeidet skjer gjennom at mennesker blir venner og får tillit til hverandre. Det er derfor vesentlig at vi møtes og blir kjent med hverandre. Slik kan vi berike hverandre

og føre hverandre nærmere Kristus. Vi må dele det som vi har felles og forsøke å se vår 'lidelse' i et større internasjonalt perspektiv (for eksempel kristne som ikke kan møtes). Vi må glede oss over den enheten som allerede fins. Vi kan være pilegrimer som sammen søker sannheten.

Vi må lytte til Jesu minste brødre og søstre

Den største barrieren i økumenisk arbeid er fordommer...

Vi må slutte å omtale andre kirkesamfunn som mindreverdige.

og gi dem plass i vårt fellesskap: Hva sier de? Lider de? Forstår de? Hva formidler de til oss, til kirkene våre?

Vi må vise respekt for hverandre. Vi må slutte å omtale andre kirkesamfunn som mindreverdige. Vi må ikke tro at vi er kommet 'langt', de andre tar feil, og vi har rett. En kvinne (som tilhører Den norske kirke) skrev til meg for noen uker siden. Hun var sjokkert og fortvilet etter at hun hadde lest en litt nedsettende versjon av det katolske synet på den lutherske nattverd, at luthersk nattverd ikke er «ordentlig» nattverd. «Det er trist og uforståelig,» skriver hun. «Det er jo det samme som å si at vi lutheranere har trøstet oss med en løgn i mange hundre år.»

Fortelle historier: Jeg tror det er viktig at vi deler gledene, men også smerten og splittelsen som vi opplever når vi møtes. Min venn fra Metodistkirken sier dette:

«Jo mer vi deler smerten over splittelsen, jo mer vil det føre til ettertanke.» Hun forteller også om «regler og ordninger» i sin egen kirke, som ikke var uttrykk for enhet og kjærlighet: «Neste år ønsker vi å veksle mellom katolsk og protestantisk gudstjeneste i *Tro og Lys*-gruppene våre (som møtes i Metodistkirken). Jeg ble forbløffet da jeg oppdaget at den katolske presten ikke kan feire messe i vår kirke.»

Jeg kjente en lettelse over å oppdage at «reglene og ordningene» ikke kom fra min, men fra en protestantisk kirke. Når vi deler med hverandre, vil vi trolig oppdage at det fins «regler og ordninger» i alle kirker. De

har sitt utspring i redsel, fordommer og ikke nødvendigvis kjærlighet. Vi og kirkene våre trenger å bli helbredet. Jeg synes at Thérèse Vaniers dikt uttrykker dette veldig vakkert (se s. 6).

Splittelsen ved nattverdsbordet – den menneskelige splittelse

Splittelsen mellom oss kristne er del av en større menneskelig splittelse. Jeg vil illustrere dette med en historie fra et kristent fellesskap. I dette fellesskapet (et av Jean Vaniers Arken-fellesskap, der mennesker med utviklingshemming og andre lever og arbeider sammen) bodde Nick Ellerker med Downs Syndrom. I fellesskapet

vekslet de mellom å ha katolsk og anglikansk messe. Nick var anglikaner, og når det var katolsk messe, mottok han ikke brød og vin, men ble velsignet. Thérèse Vanier, som grunnla Arken-fellesskapet der Nick bodde, har skrevet bok om ham. Hun beskriver ansiktsuttrykket hans under kommunionen:

«*Han stod og rakte hendene fram og plutselig oppdaget han at han ikke kunne ta i mot. Dette varte bare et lite øyeblikk. Da David (den katolske presten) la hendene på hodet og velsignet ham, fikk ansiktet hans igjen det samme fredfylte uttrykket.*»

Thérèse, som er katolikk, beskriver sine egne reaksjoner på denne smertefulle opplevelsen: «*Hva er det vi gjør? Hvorfor skal vi utsette Nick for dette, når han ikke forstår hva det dreier seg om?*» Hun kjente sinne og sorg på grunn av splittelsen ved nattverdsbordet, den katolske kirken og dens regler, kirkegjengerne som fullstendig overså Nick, over å leve i fellesskap med mennesker fra ulike kirkesamfunn. «*Men,*» sier hun, «*jeg var også sint på Gud.*»

Hun lot ikke smerten og sinnet ta overhånd. Hun skriver: «*Likevel vet en del av meg at det har stor betydning at vi lever og lider denne splittelsen. Gjør vi det, vil Paulus' ord blir virkelige i oss: 'Det som ennå mangler i Kristi lidelser, utfyller jeg på min egen kropp' (Kol 1.24).*»

Etter messen hadde Nick problemer med å komme seg gjennom folkemengden. Han fant til slutt jakken og luen sin, gikk ut på fortauet, mistet balansen og falt. Samtidig kom noen unge gutter forbi som ropte ukvemsord til ham. De var trolig beruset.

Thérèse Vanier så også en sammenheng mellom det som skjedde ved nattverdsbordet, og det som skjedde ute på gaten etterpå. Splittelsen rundt nattverdsbordet kommer nemlig fra vår tendens til å skyve ut og overse våre svakheter, andre mennesker, mennesker som er annerledes. Denne splittelsen er i oss alle. Den er i fellesskapene våre, i samfunnet, mellom svake og sterke, rike og fattige, sultne og mette. Den rammer spesielt mennesker som Nick, som lever mer ut fra hjertet og har et stort behov for enhet og fellesskap.

«Det er vakkert å se hvordan de som er svake kan skape enhet mellom kirkene,» sier Jean Vanier. «Fred og enhet kommer ikke nødvendigvis 'ovenfra', men nedenfra, fra de ydmyke som berører våre hjerter.»

**Til alle mennesker som lever, arbeider
og ber for forsoning,
alle som forsøker å helbrede og bli helbredet**

Måtte undertrykte mennesker og deres undertrykkere
sette hverandre fri
Måtte funksjonshemmede og de som tror de ikke er det,
hjelp hverandre
Måtte de som trenger noen som kan lytte
berøre hjertene til dem som er for opptatte
Måtte de hjemløse gi dem glede som
nødig åpner sin dør
Måtte de ensomme helbrede de selvtilstrekkelige
Måtte de fattige smelte de rikes hjerter
Måtte de som søker sannheten gi liv
til dem som tror de har funnet den

Måtte døende som ikke ønsker å dø, bli trøstet
av dem som strever med å leve
Måtte de kjærlighets-hungrende
åpne hjertene til de kjærlighetsløse
Måtte fanger finne sann frihet og fri andre fra frykt
Måtte de som lever på gaten dele sin mildhet
med dem som ikke kan forstå dem
Måtte de som sulter ta sløret fra øynene
til dem som ikke tørster etter rettferdighet
Må de som lever uten håp rense hjertene
til brødre og søstre som er redde for å leve
Måtte de svake gjøre de sterke til skamme og frelse dem
Måtte all vold overvinnes av medlidenhet
Måtte volden bli oppslukt av kvinner og menn som vil fred
Måtte volden bøye seg for dem som er fullstendig sårbare

Slik at vi kan helbredes

Therese Vanier 1997
(Fra engelsk ved Aslaug Espe)

Charles Péguy – håpets dikter

AV FRODE THORUP

Det er tidlig søndagsmorgen i slutten av august, trafikken ut av Paris er tett når vi tar av ved Port d'Orléans og tar motorveien mot sør i retning Chartres og Orléans. Målet vårt er katedralen i Chartres, som det var for Charles Péguy åttititre år tidligere da han i juli 1912 la ut på sin første pilegrimsreise til Chartres. Som oss, må han mange mil før byen ha sett de to tårnene på katedralen dukke opp i det fjerne. Forfatteren Péguy er på dette tidspunktet i sitt førtiende år og på toppen av sin skaperkraft, det er enda to år igjen til han skal forlate sitt skrivebord og sin familie og slutte seg til den franske armeen i Den første verdenskrigs startfase. Han skulle ikke få oppleve mer enn krigens første måneder, 5. september 1914 faller han for en tysk kule i ledelsen for sine tropper ved Marne øst for Paris.

«... ba som jeg aldri har gjort»

I juni 1912 er det imidlertid ikke de storpolitiske hendelsene som opptar ham mest. Han har lenge planlagt en pilegrimsreise til Chartres, men den umiddelbare foranledningen er den yngste sønnen Pierres alvorlige sykdom. Den 14. juni legger han i vei fra den lille landsbyen

Lozere, vennen Alain Fournier følger ham et stykke på veien, men den siste delen tilbakelegger han alene. Charles Péguy vil gå til Chartres for å be om jomfru Marias forbønn for sitt yngste barn. I diktverket *Le Porche du Mystère de la deuxième Vertu* (Forhallen til håpets mysterium) utgitt året før, skildrer han dette:

Han hadde løftet sine tre barn der de lå syke og lidende.

Og rolig hadde han plassert dem.

I sin bønn hadde han plassert dem.

Stille og rolig i armene på henne som bærer alle verdens smerter.

Og som alt har armene så fulle.

For Sønnen har tatt alle synder.

Men Moren har tatt alle smerter.

Frode Thorup har mangeårig praksis innen allmennmedisin, er nå sykehuslege innen spesialiteten indremedisin; han tilhører St. Ansgar menighet i Kristiansand og er aktiv i menighetsråd og menighetsblad; interessert i kultur, etikk og forholdet mellom naturvitenskap og humanistiske fag.

ST. OLAV HEFTE 1/2, 2006

Katedralen i Chartres, for første gang nevnt i 743, var i middelalderen et viktig pilegrims-mål. Mange ble dradd mot en undergjørende relikvie, et slør av silke som ble tilskrevet Maria, og som på mirakuløst vis var uskadd etter den ødeleggende brannen i 1194. Katedralens to ulike tårn kan sees på lang avstand, og Péguy skildrer øyeblikket når han ser katedralen i det fjerne, som en ekstase, alt som tynget falt av ham, og han følte seg som et nytt menneske. Selv om Péguy de siste fem årene av sitt liv utviser enorm skaperkraft, er det en tynget og presset mann som går mot Chartres. Det er ikke bare sønnens alvorlige sykdom, men hele hans livssituasjon som synes håpløs. Han sliter økonomisk, han har nylig opplevd et opprivende brudd med en nær venn, og han opplever familielivet som ekstremt vanskelig. Hans hustru Charlotte fødd Baudouin nekter å la parets tre barn bli døpt, noe som er en forutsetning for at Charles skal få del i Kirkens sakramenter. Sist men kanskje ikke minst er han på dette tidspunktet sterkt tiltrukket av en annen kvinne, Blanche Raphaël, som senere blir gift med en venn av Péguy.

Péguy når Chartres alene, han går inn i katedralen og ber en time og finner seg så et rom i nærheten. Neste morgen står han tidlig opp og går til katedralen for å be, han deltar ikke i messen, folkemengden skremmer ham. I et senere brev til en venn skildrer han dette med ordene: «Jeg ba som jeg aldri har gjort,» og videre «Jeg lever uten sakramentene. Det er et vågestykke, men jeg har skatter av nåde, en overflod av ufattelig nåde.» Han vender hjemover mens han gjentar sluttordene i Ave Maria «nå og i vår dødstime». Hjemme venter problemer, sønnen Pierre har fått et tilbakefall av sin sykdom. Charles lover å gå til Chartres hvert år dersom sønnen kommer seg. Pierre kommer seg gradvis, og Charlotte Péguy innrømmer overfor mannen at dersom sønnen på ny blir dårlig, vil hun gå med på å hente en prest og få ham døpt. Charles ser begge deler som et svar på jomfru Marias forbønn, *La Vierge beauceronne*, som er uttrykket han bruker; La Beauce er landskapet rundt Chartres.

Politisk bevisst polemiker

Charles Péguy ble fødd i Orléans i 1873. Faren, som var håndverker, døde tidlig, og Charles vokste opp hos mor og bestemor. Ingenting i hans bakgrunn skulle tilsi den betydning han

senere kom til å få. Han utmerket seg tidlig med sin store evner, og det ble sørget for stipend som muliggjorde studenteksamen og studier i Paris fra 1894. Alt i skoletiden ble han politisk bevisst og engasjerte seg på venstresiden. Særlig tydelig kom hans politiske engasjement til syne i Dreyfus-saken omkring århundreskiftet. Med all sin polemiske kraft gikk Péguy inn på Zolas og dreyfusardenes side. På denne tiden grunnlegger han også et tidsskrift, *Cahiers de la Quinzaine*, (Fjortendagersheftet), som skulle komme til å bli utgitt helt til 1914.

I *Cahiers de la Quinzaine* er hans intensjon å «si sannheten og, om det så er nødvendig, skrike den ut». Péguy fyller spaltene med lange artikler av sosial, sosialetisk og politisk karakter. Han er polemisk, til dels hensynsløs mot sin motstandere. Hans absolutte krav om sannhet og rettferdighet kommer fort i konflikt med en virkelighet mer preget av intrigespill og pragmatiske løsninger enn av Péguy's absolutte idealer. Karakteristisk i så måte er bruddet med Jean Jaures, Péguy's venn og nærmeste medarbeider i Dreyfus-saken, som senere ble leder for sosialistpartiet. Péguy anklager ham med urette for å ha brutt med sine idealer og henfaller etter hvert til ren demagogi i sin hat-ske utfall.

Péguy's politiske og sosiale engasjement var brennende, men ville aldri gitt ham noe navn utover samtidens mange aktive mennesker. Grunnlaget for at han får et navn som blir stående i historien, er den store poetiske produksjon han utviser de siste fem-seks årene av sitt liv. Disse verkene er nesten uten unntak religiøst visjonære skrifter, som springer ut av forfatterens indre åndelige utvikling og ikke kan sees isolert fra denne.

Charles Péguy 1873 -1915

... *frontalangrep på det trehodete trollet: scientismen, historievitenskapen og fremskritt-myten...*

«...jeg har funnet igjen troen»

Charles Péguy hadde som barn deltatt i katekesen i sognekirken og mottatt første kommunionen, som de fleste andre på den tiden. Som gymnasiast og senere som sosialistisk agitator, skulle han imidlertid komme til å ta sterk avstand fra alt som smakte av religion. I 1890 skriver han: «11-12 års undervisning i den katolske tro har ikke etterlatt seg det minste spor.» I ettertid skulle ingenting vise seg å være mer feil. I 1908 skriver han så til vennen Joseph Lotte: «Jeg

Han ser det farlige i den naive tro på fremskrittet som vokser like inn i himmelen...

har ikke sagt deg alt, jeg har funnet igjen troen, jeg er katolikk.» Hvordan kan det ha seg at han i løpet av denne tiden legger om sin åndelig kurs så totalt? Hva fører til denne dyptliggende og dyrekjøpte erkjennelsen? Ytre sett er det uforståelig,

Péguy's absolutte motstand mot all religion og klerikalisme – en motstand han deler med mange av den tids intellektuelle – synes fasttømtret; hans svigerfamilie inkludert hustruen Charlotte støtter opp om dette med sin til dels aggressivt antireligiøse holdning. Charles ser i etterhånd dette som nådens verk, ikke minst som et svar på Marias forbønn. Samtidig ser han det i mindre grad som en konversjon enn som en utvikling og en fordypning av det som alltid dypest sett hadde vært hans overbevisning. Péguy så ikke noe brudd i utviklingen fra et brennende sosialetisk engasjement til den katolske tro. Han forlot ikke sine sosiale og politiske standpunkter. Men dette hadde sin pris og mørke bakside: I datidens Frankrike var motsetningen mellom et borgerlig katolsk miljø og de antiklerikale på venstresiden nærmest uoverstigelig. Péguy's dilemma er at han ikke føler seg akseptert i noen av leirene. Det er smertefullt, men på langt nær så smertefullt som den kampen som hele tiden pågår i hans egen familie. Charlotte motstår alle forsøk på å la seg overtale til å la hennes og Charles' felles barn motta dåpens sakrament. Venn og forfatterkollega Jaques Maritain prøver å snakke med henne, men hun står urokkelig på sitt standpunkt, støttet av sine slektninger.

Til tross for – eller kanskje inspirert av – livets mange vanskeligheter, utviser Péguy nå en

enorm skaperkraft. Det ene store verket følger det neste. I 1898 hadde han publisert et sosialistisk inspirert drama om Jeanne D'Arc. Han omarbeider nå dette i tråd med sin gjenfunne katolske tro og utgir i 1910 *Mystère de la charité de Jeanne D'Arc*. Året etter følger hans kanskje mest kjente og leste verk *Le Porche du Mystère de la Deuxième Vertu* (norsk oversettelse i 1992 ved Hans Aaraas: Forhallen til håpets mysterium.) Året etter skriver han så *Mystère des Saints innocents* (norsk oversettelse i 1997 ved Hans Aaraas: *De uskyldige barns mysterium*). Innimellom publiserer han kortere skrifter og dikt, de viktigste er vel hans dikt til de store katedralene i Paris og Chartres. Hans siste store verk *Eve* består av 1911 firelinjede strofer, som skildrer menneskehetens vei til frelse. Han arbeider i en rus av skaperkraft og skaper dette veldige verket i Dantes tradisjon og nok inspirert av hans *Guddommelige komedie*. Men i Péguy's verk står hele tiden inkarnasjonen og Korset i sentrum.

Péguy og vår egen tid

Péguy's verk er ikke umiddelbart lett tilgjengelig, hans prosalyriske stil med gjentakelser og variasjoner over tema som dukker opp igjen og igjen, kan virke ugjennomtrengelig og søvndyssende. Han er heller aldri blitt noen bestselger og har vel knapt fått den anerkjennelse han fortjener. Karakteristisk er i så måte forfatterkollega Francois Mauriacs kommentar når han hører at Péguy's verk skal oversettes til engelsk: «Kan ikke noen oversette ham til fransk?»

Men kanskje er dette feil, kanskje kan man ikke lese Péguy, kanskje må man lytte til ham på samme måte som man lytter til musikk? Det er blitt hevdet at hans verk har mer til felles med en symfoni enn med tradisjonell poetisk litteratur. André Gide, som vel ikke kan beskyldes for å dele Péguy's livssyn, skriver til ham i oktober 1911: «Denne *Forhallen til håpets mysterium* forbløffer meg kanskje enda mer enn mysteriet om kjærligheten. Jeg leste den i går kveld i ett strekk – slik må man lese deg, alt annet må legges til side. Det var som om jeg satt ved orgelet og spilte en fuge av Bach.» Kanskje er dette det mest talende bildet: å lese Péguy, er som å spille en fuge av Bach.

Har så denne dikteren og polemikeren som døde for snart nitti år siden, noe å si oss og vår tid, er han ikke på mange måter en anakronisme både i form og innhold? Naturligvis er

Péguy et barn av sin tid, mye ved ham virker fremmed og kan nok også by oss imot. Jeg tenker da særlig på hans ekstreme franske patriotisme: Han ser Frankrike nærmest som et av Gud utvalgt folk. Hans hensynsløse polemikk og tendens til å komme i konflikt med venner og samarbeidspartnere er heller ikke positive trekk. Går vi bak dette, finner vi imidlertid at hans mange artikler inneholder analyser som er forbausende aktuelle. Han gikk til frontalangrep på det trehodete trollet: scientismen, historievitenskapen og fremskrittmyten. Han forkastet dermed modernismens tro på at vitenskapen kan gjøre uttømmelig rede for alle aspekter ved virkeligheten. Han ser det farlige i den naive tro på fremskrittet som vokser like inn i himmelen. Han forutser også, som en av de få, de totalitære regimer som skulle komme til å dominere det tjuende århundret. Samtidig tar han til orde mot en kirke som ikke lenger står på de fattiges side, men tvert imot er borgerskapets og de rikes institusjon.

Et håp som bærer

Det er noe grunnleggende og sant menneskelig ved Charles Péguy. Hans skrøpeligheter, hans vanskelige livssituasjon, hans sterke engasjement så vel politisk som religiøst, hans visjoner og analyser utgjør en menneskelig helhet som best kan forstås i det lys av håp som nåden gir. «Charles Péguy – håpets dikter» har jeg satt som overskrift, og det er etter min mening dette han er fremfor noe annet. Klarest ser vi dette i *Forhallen til håpets mysterium*. Verket begynner med Guds presentasjon av «de tre dyder som jeg har skapt», De kalles «mine døtre», «mine barn», og troen sammenlignes med en trofast hustru, kjærligheten med en mor, men «Håpet er en liten uanselig pike som kom til verden i fjor på juledagen».

Dermed er hovedtemaet lagt: Håpet som vel er den vanskeligste blant dydene – fortvilelsen er hele tiden den store fristelsen. Péguy vrir på Paulus' ord «størst blant dem er kjærligheten», det er Håpet som er øverst, for håpet er barnet som fødes i Guds hjerte og «elsker det som skal bli i tiden og for evigheten». Håpet, denne lille uanselige piken, spiller hovedrollen i dette kosmiske dramaet. Man legger merke til at de tre dydene blir personifisert i feminine metaforer, det samme er tilfellet med Natten, som Péguy hyller på slutten av verket. Som håpet, har også natten en kvinnelig dimensjon, som

henspiller på omsorg og hvile. Mellom linjene mer enn aner vi hans store hengivenhet for jomfru Maria, som også gjennomsyrer alle hans store verk.

Håpet skulle også komme til å bære utover blodet, gjørmene og krutttrøyken på slagmarken ved Marne. Den 16. august 1914 skriver Charles til en venn: «Dersom jeg ikke vender tilbake, må dere gå én gang i året til Chartres for meg.» Dette skulle vise seg å bli mer enn en from frase. Hans venner og familie skulle etter hvert få følge av mange på denne vandringen fra Paris til Chartres.

Etter andre verdenskrig var det mange tusener som hvert år i juni la ut på pilegrimsvandring i Charles Péguy's fotspor og inspirert av hans tanker og hans liv.

Den fjerde februar 1915, et halvt år etter Charles død på slagmarken, fødes hans fjerde sønn. Hans hustru Charlotte Péguy, som så standhaftig hadde kjempet mot troen og barnas dåp, blir etter et par år etter tatt opp i Kirkens fellesskap sammen med sine barn. Charles ville uten tvil sett på dette som et tegn på nådens virke støttet av Marias vedvarende forbønn.

Helt avslutningsvis må det være lov til å peke på Hans Aaraas' glitrende oversettelse av *Forhallen til håpets mysterium* (1992) og *De uskyldige barns mysterium* (1997). Han klarer å formidle Péguy's verk på en måte som får frem og bevarer særpreget både i form og innhold. Det står all mulig respekt av dette arbeidet, og vi kan glede oss over at Péguy åtti i år etter sin død endelig ble tilgjengelig også på norsk.

Litteratur:

Péguy Charles: *Forhallen til håpets mysterium*. Oversatt av hans Aaraas. Solum forlag 1992.

Péguy Charles :*De uskyldige barns mysterium*. Oversatt av Hans Aaraas. Solum forlag 1997.

Bastaire Jean:y. *Priere à Chartres avec Péguy*. Desclee de Brouwer 1993.

Roger Kimball: *Charles Péguy. The new criterion* 2003.

... tar til orde mot en kirke som ikke lenger står på de fattiges side, men tvert imot er borgerskapets og de rikes institusjon.

Fra «Forhallen til håpets mysterium»:

Det som forbauser meg, sier Gud, det er håpet.
 Jeg får aldri undret meg nok.
 Det lille håpet som ser så uanselig ut.
 Den lille piken håpet.
 Udødelig.

For min tre dyder, sier Gud,
 De tre dyder som jeg har skapt.
 Mine døtre, mine barn.
 De er som mine andre skapninger
 Av menneskenes ætt.
 Troen er en trofast Hustru.
 Kjærligheten er en Mor.
 En varmende mor med et stort hjerte.
 Eller en storesøster som er som en mor.
 Håpet er en liten uanselig pike
 Som kom til verden i fjor på juledagen.
 Hun leker stadig med Januar-mannen,
 Med små grantrær utskåret i tre og pyntet med malt rim.
 Og med oxen sin og eselet utskåret i malt tre.
 Med krybben og halmen som dyrene ikke spiser
 Fordi de er av tre.
 Men det er denne lille piken som skal vandre gjennom verdnene,
 Den lille uanselige piken.
 Som helt alene løfter de andre opp og bærer dem gjennom
 de svundne verdner.

Som stjernen ledet de tre konger fra Orientens innerste indre
 Mot min sønns vugge.
 Lik en flamme
 Skal hun alene være fører for Dydene og Verdnene.

...

Man glemmer at håpet ganske sikkert er den vanskeligste dyd, at det kanskje er den eneste som er vanskelig, og kan hende den som er mest velbehagelig for Gud.

...

Det er å tro som er lett og å ikke tro som ville være umulig. Det er å elske som er lett og å ikke elske som ville være umulig.
 Men det er å håpe som er vanskelig.

Og det lette, det å gå nedover, det er å fortvile, og fortvilelsen er
den store fristelse.

Det lille håpet triner frem mellom sine to store søstre, og man
legger ikke en gang merke til henne.

På veien mot frelsen, veien gjennom denne verden, på den krong-
lete veien mot frelsen, på veien som aldri ender, på veien
mellom sine to søstre går det vesle håpet

Fremover
mellom sine to søstre.

...

Kristenheten ser bare de to store søstrene, har ikke øye for andre
enn de to store søstrene,

Hun til høyre og hun til venstre.

Og den ser knapt henne som går i midten,

Den lille, hun som går på skolen ennå,

Og som vandrer

Litt bortkommen i skjørtene på sine søstre.

Det er så lett å tro at det er de to store som trekker
den lille med seg,

Midt i mellom

Dem begge,

For å hjelpe henne på den kronglete veien til frelsen.

De blinde ser ikke at det er tvert om.

At det er hun i midten som trekker med seg sine store søstre,

Og at uten henne ville det ikke være noe annet enn

to kvinner som alt drar på årene.

To alderstegne kvinner,

Merket av livet.

Det er hun, den lille, som trekker alt.

For troen ser bare det som er,

Mens hun ser det som skal bli.

Kjærligheten elsker bare det som er,

Mens hun elsker det som skal bli.

(Oversettelse ved Hans Aaraas)

hvem napper deg i ermet?

FASTETIDSTANKER VED SR. SHERYL FRANCES CHEN OCSO

«Som idrettskvinne har jeg sansen for ordet 'askese', som betyr trening... Å ta gymnastikk på alvor, innebar en disiplin som siktet mot å bli fullkommen,» skriver sr. Sheryl Frances Chen, som blant annet slår et slag for å «ta fastetiden som en anledning til å dyrke de dydene som ennå ikke er på plass» – som f. eks. det «å se under overflaten...»

Cistercienserne blir ofte betraktet som eksperter i selvfornektelse. De fører krig mot onde makter ved å være trofaste mot en streng livsstil. Den hellige Benedikt formaner om at klosterlivet bør være like strengt som fastetiden, men han innrømmer at få har styrke nok til å gjøre det.

Jeg har aldri vært tiltrukket av forbilder for åndelig krig eller noen annen rettesnor som har med militæret å gjøre. Som idrettskvinne der-

imot, har jeg sansen for ordet *askese*, som betyr *trening*. Da jeg var tenåring, tilbrakte jeg mye tid omgitt av gymnastikkutøvere som ofret seg for idretten. Sunn kost betydde å faste. Å trene i noen timer på gymnastikksa-

len hver dag, var ensomt og gjorde et normalt sosialt liv umulig. Mens folk flest sov sent på lørdag, sto vi opp nesten like tidlig som munkene som gikk til vigilien. Å ta gymnastikk på alvor, innebar en disiplin som siktet mot å bli fullkommen.

Dyrke dyder som ennå ikke er på plass...

Paulus sier kristne gjør alt dette for å vinne en uforgjengelig krans. Et sømmelig liv lærer oss å få orden på de tilbøyelighetene som tilfredsstiller bare oss selv, og gjenopprette viljens opprinnelige tiltrekning til Gud. Fastetiden skal sette oss på skinnene igjen.

Jeg ble katolikk stort sett fordi jeg opplevde liturgien som et kjøretøy jeg kunne stige inn i, og som bar meg til tilbedelse og kommunion, uavhengig av følelser. Jeg tror vi kan stige inn i fastetidens askese, og den kommer til å kjøre oss rette vei mot oppstandelsen, det vil si nytt liv. Jo mer anstrengende praksisen blir, jo mer levende blir utøverne.

Sr. Frances Chen er siden 2002 cisterciensersonne i Mariaklosteret på Tautra; født i USA i 1957, ble kristen som 16-åring, katolikk på sin 21-årsdag og begynte sitt klosterliv i 1983; bakgrunn bl.a. som redaktør og bidragsyter til katolske tidsskrifter.

ST. OLAV HEFTE 1/2, 2005

De første cistercienserne betraktet seg ikke som sterke, men som svake som trengte en strengere tolkning av Benedikts regel for å utfordre dem til å leve klosterlivet på en ekte måte. De var nødt til å rives opp fra sine bekvemmelige vaner. Mennesker har en tendens til å utvikle dyder som allerede er rotfestet.

Munken som 'bor' i hetta si, er han som ønsker ytterligere stillhet i fastetiden. Han som er tynn som en tråd, er han som vil faste oftere. Vi bør ta fastetiden som en anledning til å dyrke de dydene som ennå ikke er på plass.

Vår menneskenatur er tilbøyelig til å redusere fastetidens strenghet. Vi må innse at disiplin er en god måte å nå målet på. St Benedikt sier at vi ikke vender tilbake til Gud ved bønn, men ved lydighetsarbeid. Altså innebærer hjemturen arbeid. Faktisk kan svette føre til bedre bønn. Da jeg var novise, fikk jeg ansvaret for å bake brød. Straks etter vigilien (kl. 4.30) måtte jeg kna 15 kilo deig for hånd (det var før vi fikk elektrisk mikser). Etter at de andre søstrene hadde avsluttet den stille bønn for lenge siden, fikk jeg endelig tid til å gå i kirken og be. Kroppen min var så utmattet at jeg segnet om på gulvet. Jeg opplevde til min forbauselse at jeg ikke ble fristet til å sove, men tvert imot ble satt fri for bønn. Det manuelle arbeidet gjorde meg våken og fokusert. Fastetiden kommer kanskje for tidlig i år for våronna, men hva med å rote litt i hagen? De fysiske musklene gir støtte til de åndelige.

...for bedre å smake det som er der...

Hensikten med fastetiden er å forandre oss selv. Når vi endrer oppførsel, bruker vi startkabler for å bråstarte omvendelsesprosessen. Det endelige målet for denne prosessen er ikke å tvinge fram forbedring, men å slappe av nok til å for-

andre oppfatning. Vi faster for bedre å smake det som er der. Vi avstår fra gode ting for å oppdage hva som blir igjen. Vi vil ikke bli til noen som vi ikke er, men den som vi egentlig er.

Vennen min, Tom, beretter om den gangen han var frivillig hjelper i en sommerleir for funksjonshemmede barn. En gutt som fulgte etter ham hele dagen, hadde den ubehagelige vanen å nappe ham i ermet, til og med siklet han på ham. Tom kunne ikke utstå det, og ble snart klar over hvor svak hans gode vilje i virkeligheten var. Men en dag så Tom denne gutten i øynene, og Tom forsto at han faktisk elsket ham. Opplevelsen gjorde ham ikke til en helgen, men Tom oppdaget at han kunne være et halvveis sømmelig menneske.

Å leve i et kristent samfunn, ligner på denne sommerleiren. Vi er alle 'funksjonshemmede' og har våre egne sår, uvaner og måter å forsvare oss på. Kanskje sikler vi på hverandre iblant. Men det hender enkelte ganger at vi ser et annet menneske i øynene, og vi forstår at vi elsker hverandre. Hvem napper deg i ermet denne fastetiden?

«Å elske en annen er å skue Guds åsyn,» sa Viktor Hugo i *De elendige*. Det er poenget bak fastetiden – å gi oss evnen til å se Gud, gjøre oss flinkere til å kunne elske. Ekte bønn foregår ikke uten selvoppgivelse. Askese og mystiske opplevelser er to sider av samme sak når et menneske løper Gud i møte.

Cistercienserne er kjent for å foretrekke enkel arkitektur. Du kan sitte i en cistercienserkirke i timevis og se lys og skygge bevege seg tvers over de hvite steinveggene og buene, søylene og kapitelene. Arkitekturen er usmykket for at lyset kan brukes som pynt. Barskheten gir oss evnen til å se det som egentlig er vakkert.

... en anledning til å dyrke de dydene som ennå ikke er på plass.

...å se under overflaten

I juni i fjor fikk vi en irsk-amerikansk abbed fra USA på besøk. Han ble begeistret over de frodige markene på Tautra og sa at de minnet ham om de førti grønnfargene som de snakker om i Irland, «*the forty shades of green*». Etersom han mente snø er viktig for nordmenn, lurte han på om det finnes førti ord for snø i det norske språk? Men neste dag hadde han ombestemt

ST. OLAV

Innhold
årgang 116
2004

Ansvarshavende redaktør:
Unni Klepper Joynt

- nr. s. I Redaksjonelt
- 1/2 1 Økumenikk og selvransakelse. *UKJ*
- 3 3 Fredens utfordring – og fastens. *UKJ*
- 4/5 «La ingen stemple jødene...» *UKJ*
- 6/7 Stikkord: solidaritet. *UKJ*
- 8/9 Uten tittel. *UKJ*
- 10 10 Kristne verdier? *UKJ*
- II Intervjuer**
- 1/2 1 Nordpolsmisionæren. *Biskop Gerhard Goebel*, Tromsø, intervjuet av Tove Bull.
- 6/7 10 «Romantisk» filmverk. *Fr. Aage Hauken* kommenterer Mel Gibsons «The Passion of the Christ». Ved *Unni Klepper Joynt*.
- 11/12 19 «Hverken for katolikker eller protestanter». Om og rundt Luther-filmen. Fra en samtale med *biskop Hans Martensen*, ved Erling Thiedemann.
- III Allment opplysende innslag og debatt**
- 1/2 4 Fælles nadver? – endnu en gang? *Anton Dekkers s.j.*
- 1/2 8 Russland – håp og frustrasjon. *Torbjørn Olsen*
- 1/2 19 Når fattige og utslåtte blir vinnere. Det handler om Sant'Egidio.
- 1/2 21 Det spriker! Bioetikdebatten og de store religionene. *UKJ*
- 3 1 Johannes XXIII (1881-1963) – det geniale hjertet. Fra St. Olav nr. 12-1963
- 3 6 «Gode» pave Johannes XXIII – ikke uomstridt. *Sr. Angela Corsten rscj*
- 3 9 Katolsk perspektiv på menneskerettighetene. Fra to artikler i The Tablet av *Cherie Booth*
- 4/5 3 Ordenshall i en sekularisert verden. Om «Jesu små søstre». *Lille sr. Elisabeth*
- 4/5 7 Vägledning. *Gunnel Vallquist*
- 4/5 16 Guds tilltal i stilla natten. Personligt om padre Pio. *Gunnel Vallquist*
- 4/5 21 St. Hallvard – storbyens vokter og samvittighet. *Helge Magnus Iversen*
- 6/7 1 Den katolske kirke og religionsfriheten. *May-Lisbeth Myrhaug*
- 6/7 5 Franz König – århundradets kardinal. *Gunnel Vallquist*
- 6/7 13 Ludvig Holberg – den store opplyser. *Lars Roar Langslet*
- 6/7 16 Fransiskanerne jubilerer. 80 år i Norge og 70 år i St. Hallvard. *Peggy Bruce*
- 8/9 1 Kants etikk og religionsforståelse. Immanuel kant som samtalepartner for vår tid. *Ketil Bonaunet*
- 8/9 6 Jubileumsår og utfordringer. Norges Katolske Kvinneforbund fyller 80 år. *Mette Bruusgaard*
- 8/9 9 Anna Backer – en pioner fra Fredrikstad. *Kari L. Hansen og Elisabeth Lønnå*
- 8/9 11 Utfordrende om forsømt tema. Om Peter Halldorfs bok «Drikk dypt av ånden». *Torstein Theodor Tollefsen*
- 8/9 17 Politikk og kirketukt. Omkring valget i USA. *Unni Klepper Joynt*
- 10 1 Håp og solidaritet i en splittet verden (I). Om å følge Jesus i dag: medlidenhet med de fattige – globalisert forvaltning. *Julian Filochowsky*
- 10 5 Tanker om skjærsilden. *Hans C. Christensen*
- 10 9 Fakta, myter og spørsmål. To rapporter om sexskandalene i USAs katolske kirke gir hint og punkterer myter. *Thomas J. Reese*
- 11/12 4 Håp og solidaritet i en splittet verden (II). Om å følge Jesus i dag: medlidenhet med de fattige – globalisert forvaltning. *Julian Filochowsky*
- 11/12 8 Karl Rahner – 100 år. *Philip Geister s.j.*
- 11/12 11 En beretning om Herrens nådegjerninger. Teresa av Avilas skrifter på norsk. *Heidi Øyma*
- 11/12 14 Karl Rahner om alderdom og død. *Baby Johannessen*
- 11/12 15 «Folkenes lys». Utviklingen av «Lumen gentium» under Det 2. Vatikankonsil. *Fredrik Hansen*
- 11/12 22 Norge – fremdeles et kristent land? Fra Norges Katolske Kvinneforbunds jubileumsseminar. *ba-joh*
- IV Religiøse innslag/dikt/ «siste side»**
- 1/2 Futurum. *August Bolstad*
- 3 Förbryllande skog. *Thomas Tranströmer*
- 4/5 1 Om å gå gjennom døden. *Fr. Albert Raulin o.p.*
- 4/5 14 Vandring. *Bodil Saksbaug*
- 4/5 18 Harry Potter og kjærlighetens kalk. Tanker rundt tekster for 5. søndag i påsketiden. *Sr. Sheryl Frances Chen, ocso*
- 4/5 30 Herre, skjenk meg humor. *Thomas More*
- 4/5 Test. *Gunnel Vallquist*
- 6/7 Vilkår. *Ana Blandiana*
- 8/9 15 Olsokhomilie. *Fr. Arnfinn Haram o.p.*
- 8/9 Under bergfallet. *Olav H. Hauge*
- 10 Lys. *Sr. Sheryl Frances Chen*
- 11/12 1 Gjør som Gud: bli menneske! *Biskop Gerhard Schwenzer*
- 11/12 3 Jolesekvens. Gjendiktning *Ragnhild Foss*
- V Her hjemme**
- 1/2 27 160.000 kroner fra Norge til St. Raphaels hospital i Bagdad
- 1/2 28 Tanker før et jubileum. *Mette Bruusgaard*
- 4/5 27 10 år med Katolsk Forum i Asker og Bærum
- 6/7 16 Fransiskanerne jubilerer. 80 år i Norge og 70 år i St. Hallvard. *Peggy Bruce*

- 6/7 18 Stoff til bokprosjekt om de «nederlandske» fransiskanerne i Norge
- 6/7 20 Minner og takknemlighet. Pater *Ronald Hölschers* preken i St. Hallvard kirke 23. mars
- 6/7 26 NKKF fyller 80 og feirer med åpent seminar: «Er Norge (fortsett) et kristens land?»
- 6/7 29 Visitas og presseoppslag
- 8/9 6 Jubileumsår og utfordringer. Norges Katolske Kvinneforbund fyller 80 år. *Mette Bruusgaard*
- 8/9 29 Cistercienserklosteret i Lofoten innviet
- 10 13 «Ora et labora» – bønn og arbeid. Preken ved biskop *Gerhard Goebel* ved innvielsen av cisterciensernes kloster på Storfjord
- 11/12 22 Norge – fremdeles et kristent land? Fra Norges Katolske Kvinneforbunds jubileumsseminar. *ba-joh*

VI Norden

- 10 19 Ny pavelig nuntius for Norden

VII Verdenskirken/Vatikanet

- 1/2 26 Kirkens synder mot jødene
- 1/2 26 India: katolsk krafttak mot AIDS
- 1/2 26 Canada og USA: katolsk motstand mot partnerskapslover
- 1/2 27 Nyutgivelse av «Pacem in terris»
- 1/2 27 Papirflom og forventninger
- 1/2 28 Kardinal krever desentralisering
- 1/2 29 Kirkemusikk og «templers verdighet»
- 1/2 29 40 år siden liturgireformen
- 1/2 30 Paven: fred – en plikt!
- 1/2 30 Biskoper beklager «legpredikant»
- 3 17 Paven: «Vold i religionens navn er vanhelligelse»
- 3 19 Lateranavtalen 75 år
- 4/5 29 Vatikanet åpner dørene for tre kvinner
- 6/7 26 Demokratisering av kirken
- 6/7 27 Nei til pliktsølibat
- 6/7 27 Marokko: religionsdialog
- 6/7 28 Ratzinger beklager sentralisering
- 6/7 29 Ny instruks om messefeiring: misbruk lukes ut – legfolks rolle begrenses
- 8/9 23 Vatikandokument om «samarbeidet mellom mann og kvinne»
- 8/9 27 Tyve spørsmål til biskopene
- 8/9 27 Trosser forbud
- 8/9 28 Anne Catherine Emmerich saligkåres
- 8/9 28 Skandalen kunne vært unngått!
- 8/9 30 To pavereiser
- 10 14 Pavebrev om eukaristien: «Bli hos oss, Herre»
- 10 19 Krever lojalitetsed
- 10 20 Spania: katolsk misnøye
- 10 20 Kompendium om katolsk sosiallære utgitt

- 10 21 Katolsk nei til homofile ekteskap
- 10 21 Påtaler «ny antikatolisisme»
- 10 22 Biskop Krenn går av
- 11/12 27 Kastevesen også blant kristne

VIII Blikk på tiden

- 1/2 31 Nobel-skaut og julemeny. *Observatoria*
- 3 23 Fra Knutby til Vigelandsmuseet. *Observatoria*
- 4/5 31 En erkebiskop – eller gjensyn med apartheid. *Observatoria*
- 6/7 31 Fløyter og utålmodighet. *Observatoria*
- 8/9 31 Fra Olymphen til Soho. *Observatoria*
- 10 23 Perspektiver og språk. *UKJ*
- 11/12 31 Førjulsblending. *Observatoria*

IX Bokomtale

- 1/2 24 *Egil Fossum*: Hos de kristne i middelalderen. Fra Alexandria til Aleppo. Ved Frode Thorup
- 3 13 *Michael Ford*: Wounded Prophet; a Portrait of Henri J. M. Nouwen. Ved Arne Fjeld o.p.
- 3 14 *Per Thomas Andersen (red.)*: Mysteriets time. Ved Liv Blikrud
- 3 15 *Anne Bente Hadland o.p. og Magdalena Thomassen (red.)*: Lidelse og omsorg ved livets slutt. En debattbok om eutanasi. Ved Frode Thorup
- 4/5 24 *Torleif Elgvin*: Mine lepper spiller fløyte. Ved Susanne Kjekshus Koch.
- 4/5 25 *Rosemarie Köhn og Susanne Sønderbo*: Gode Gud? Gudsforgiftning. Ved Baby Johannessen
- 6/7 21 *Klara av Assisis skrifter*. Ved Sidsel Høye Haugan
- 6/7 22 *Terje Tønnessen*: Kristus blant dere – håpet om herligheten. Ved Brian McNeil
- 6/7 23 *Ny bok av pave Johannes Paul II*. NCR
- 8/9 11 *Peter Halldorf*: Drikk dypt av Ånden. Ved Torstein Theodor Tollefsen
- 8/9 21 *Grigorij Krogh*: Tanker om ikonen. Ved Frode Thorup
- 8/9 22 *John W. Gran*: A Hand on my Shoulder. Ved UKJ
- 10 15 *John Bowker*: Gud – en historisk fremstilling. Ved Reidar Husebye.
- 10 16 *Unni Ranheim*: På talefot med døden – beretninger om livet. Ved Helene Pande
- 11/12 13 *Teresa av Avila*: Boken om mitt liv. Ved Heidi Øyma
- 11/12 24 *Asbjørn Aarnes*: Poesien hos Olav Nygaard. Ved Frode Thorup
- 11/12 25 *Sigrid Undset*: Sankt Halvards liv, død og gjærtegn. Ved Helge Magnus Iversen
- 11/12 26 *Kjell Arild Pollestad*: Samtaler med Horats. Ved Baby Johannessen

X Musikk - film - kunst

- 4/5 10 Lidelseskusifiks som voldspornografi. En kunstfaglig kritikk av filmen «The Passion of the Christ». *Grete Refsum*
- 4/5 15 Mange meninger om «The Passion of the Christ». *UKJ*
- 6/7 10 «Romantisk» filmverk. Fr. Aage Hauken kommenterer Mel Gibsons «The Passion of the Christ». Ved *Unni Klepper Joynt*
- 6/7 24 Mesterverk eller spekulasjon? Mer om filmen «The Passion of the Christ»
- 11/12 19 «Hverken for katolikker eller protestanter». Om og rundt Luther-filmene. Fra en samtale med biskop Hans Martensen. *Erling Thiedemann*

XI Personalia

- 3 22 Sr. Euphemia Hedderich in memoriam
- 4/5 29 Norges Katolske Kvinneforbund minnes Aimée Wedset
- 4/5 30 Minneord om Aimée Wedset. Ved Lars Roar Langslet
- 6/7 30 Pater Kalman Horvath in memoriam
- 8/9 24 Pater Morten Person o.p. (1960-2004). Ved msgr. Torbjørn Olsen
- 8/9 25 Morten Person o.p. Ved Fr. Joseph Mulvin
- 8/9 25 Sr. Maria Zita Klümper-Kotte in memoriam
- 8/9 26 Sr. Rita van Balen in memoriam. Ved Gjermund Høgh
- 8/9 26 R.I.P. Sr. Tarcisia Dielwart
- 10 17 Sr. Maria Caroline Thiemann in memoriam
- 10 18 En tegner til minne. Sigrid G. Holm in memoriam
- 10 18 R.I.P. Sr. Vinfrida Lambouy
- 10 19 R.I.P. Sr. Constanse van Laak
- 11/12 30 Kjell Ruyter in memoriam. Åsmund Fossum

XII Leserbrev

- 3 20 Hva er jeg? *Br. Johannes-Maria Størksen ocd*
- 10 8 Apropos Krennsaken. *Friedrich Griess*

XIII Presseklipp og småstykker

- 1/2 27 Opplysende «kirkevandring»
- 1/2 28 Tanker før et jubileum. Fra NKKF-NYTT
- 1/2 29 Anglikansk domprost blir katolikk
- 1/2 30 Tålmodighet og nattverdsfelleskap
- 3 16 Norsk premiere på filmen «The Passion of the Christ»

- 3 17 Medisinkartellene «mangler sosial samvittighet»
- 3 18 Tradisjonister hevder økumenikken har ødelagt kirken
- 3 19 Ludvig Holberg – livsfrisk etter 250 år!
- 3 19 Latinamerika: demokrati, men mere vold...
- 3 20 Problematisk bioetikk-lov
- 3 21 Om anglikanere og katolikker: «På tide å krysse den fine linjen som skiller våre kirker»
- 4/5 26 Religionsfriheten trues i India
- 4/5 26 Tro, frihet og samvittighet
- 4/5 26 Skitt og kanel i vår historie
- 4/5 27 Ikke enestående
- 4/5 27 Frihet – på barnas bekostning
- 4/5 27 Forskningens irrvæier
- 4/5 28 Religiøs interesse i samtidskulturen
- 4/5 28 Den verdslige kristenhet
- 4/5 28 Forsoning innen overskuelig fremtid
- 4/5 28 Kritikk av EUs asylpolitikk
- 6/7 23 Ny bok av pave Johannes Paul II
- 6/7 26 Rwanda: Folkemordet og kvinnene
- 6/7 26 Sudan: islamsk offensiv mot kristne
- 6/7 27 Lære å være kirke
- 6/7 27 Krav fra Tyrkias kristne
- 6/7 28 Ikke enestående
- 6/7 28 Nigeria: moské i gave fra kristne
- 8/9 22 Ros til katolsk bønnebok
- 8/9 27 Islamske autoriteter fordømmer terror mot uskyldige
- 8/9 27 De største trusler mot familie og samfunnsmoral
- 8/9 28 Bonifatius inspirerer fremdeles
- 8/9 28 Amerikansk kultur antikatolsk?
- 8/9 29 Sterkere katolsk kritikk av Mugabe?
- 10 7 Om pave Johannes Paul IIs tanker om skjærsilden
- 10 16 Delte meninger om litteraturpris
- 10 19 Bli i Irak!
- 10 20 Om frie valg og demokrati
- 10 20 Algerie: religiøs turisme
- 10 21 Finn først terrorismens røtter!
- 10 22 En pave fra Galilea
- 11/12 27 Brasil: Slavehold skal straffes
- 11/12 27 USA: prioriteringer etter valget
- 11/12 28 Mystikernes kirkekritikk
- 11/12 28 Gjør opp for dere!
- 11/12 28 Vatikanet og EU-kommisjonen
- 11/12 28 Har de glemt Iraks kristne?
- 11/12 28 Hellas: Prestekoner søkes
- 11/12 29 USAs presidentvalg og katolikkene
- 11/12 29 Om å «halda helg»

seg. Han trodde ikke det var snøen, men lyset som er så viktig i Norge. Han tenkte kanskje det var mer sannsynlig at vi bruker førti forskjellige uttrykk for lys.

I *Pike med perleøredobb* dikter forfatter Tracy Chevalier opp en mulig historie bak Vermeers mesterverk *Ung pike med turban*. Hun beskriver piken som en tjenestepike for Vermeers familie. Griet gjør rent i mesterens atelier, og gradvis får hun se hvordan et maleri blir til. Hun hadde gått ut fra at

*Fastetiden bør være
en tømning,
en tapping av det
som står Gud imot.*

man simpelthen malte det man så, og brukte fargene man så. Men mesteren begynner med feil farger – sort i stedet for blått, oker i stedet for gult, rødt i stedet for sølv.

Men så oppdager hun at når lyset skinner på veggen, er det ikke rent hvitt, men inneholder mange farger. Hun ser grundigere etter og skimter omsider at det finnes noe blått og litt gult og litt grønt også. Hun føler at hun ser lyset for første gang.

Jeg tror det er det samme med mennesker. Å leve et kristent liv, betyr at du lærer å se under overflaten. Mennesker kan se ganske like ut, opptatt av de samme bekymringene og de samme samtaleemnene. Men fastetiden lærer oss å se dypere og treffe andre nærmere hjertet. Vi oppdager hvert menneskes skjønnhet som ofte ligger i lagene av farge som mesteren har lagt.

En natt klarte abbeden jeg nettopp nevnte, ikke å sove. Han sto opp og skrev ned det han hadde på hjertet. Neste morgen leste han høyt et avsnitt om hver av oss, hvor han nevnte hva han beundret i hver søster. Det var svært oppmuntrende og en gave til oss alle. Han hadde sett etter de subtile, gjemte fargene som lå under overflaten.

Det sies at lyset på Tautra er spesielt. Fastetiden er en kontemplativ årstid når vi ser etter fargene både i naturen og i hverandre. Jeg foreslår at det kunne være en fastetidens disiplin – og en glede – å fortelle andre om den indre skjønnhet du ser i dem, hvor vakre de egentlig er.

Askese bør provosere en krise hver gang vi behøver en. Da jeg holdt på med midtlivskrisen, fikk jeg et brev fra den første veilederen min. Han kommenterte: En gang overga du livet til

Gud. Nå overtar Gud livet. Det er lett å ofre deg selv, å avlegge løfter og begynne å leve etter dem. Men så styrer du ikke lenger livet ditt. Du klarer ikke å lykkes, hvor ærverdige idealene enn er. Og der er Gud – nærmere, mer aktiv enn noen gang – men opplevd som langt borte og mer inaktiv enn noensinne. Du mangler retning og mister kontroll. Du føler deg utilstrekkelig til å fullføre noe som helst. Dette er det sikreste tegn på at det er Gud som står bak dette, fordi du aldri ville velge å leve på en slik måte. Livet ditt er Guds, og Gud vil gripe til hva det måtte være for å lære deg det.

Målet bak askese er å føre oss til et sted hvor Gud klarer å ta alt fra oss. Vi samtykker i en død som må skje. I konsekrasjonens øyeblikk i Den Episkopale kirkes liturgi, bryter presten hostien og løfter halvdelene atskilt fra hverandre. De som tilber, ser tomheten; den Gud som utøste seg selv. Fastetiden bør være en tømning, en tapping av det som står Gud imot. Den hellige Bernhard påstår at det ikke er nok å leve et strengt liv i kort tid; en må leve sømmelig i årevis. Det tar tid å bli sikker på at du vil ta den kristne livsstilen på alvor. Hvert år får vi fastetiden for å gjenopprette forsettene våre. Når du blir så tom at du ikke har noe igjen å miste, finner du friheten, fordi du mister evnen til å være redd.

Jeg avslutter med en lignelse fra Simone Weil. Når du begynner reisen mot Gud, befinner du deg i en hule. Stien synes grei og lett, og du trer dypere inn uten vansker. Snart blir stien smalere og krokete. Du er nødt til å trekke deg opp noen steder og kravle andre steder. Plutselig går det opp for deg at det ikke finnes noe lys! Men du har kommet så langt at du ikke greier å finne veien tilbake. Du har ikke annet valg enn å fortsette mot senteret. Det er mørkt, og det blir vått. Du glir og sklir og støter mot steiner. Du puster tungt, og klærne blir opprevet. (Jeg tror hulen er fastetiden.) Du aner at du har gått deg vill, og du tviler på om det var klokt å starte på hele dette foretakendet. Du sliter, men du kan ikke gå tilbake. Du raver videre og lurert på når dette kommer til å ta slutt. Idet du tror du ikke klare å holde ut lenger, snubler du inn i et digert rom fullt av lys. Gud er midt i rommet. Før du rekke å oppfatte hva som foregår, slår Gud ned på deg. Gud spiser deg og tygger deg ubønnhørlig og spytter deg ut – foran hulens inngang! Og der venter du ivrig på andre som du mildt dytter inn... ●

FLODBØLGEN: TOLKNINGER OG TANKER

Jordskjelvet i Sørøst-Asia og ødeleggelsen fra flodbølgen som fulgte, har skapt debatt ute og hjemme om religionens og Guds plass i det hele. Og om Gud selv: Er Gud en allmektig Gud med kontroll over minste detalj i skaperverket, eller en tilskuer som ikke griper inn? Eller? St. Olav har bladd i reaksjoner og tolkinger hjemme og ute.

Først til det hjemlige. På nyttårsaftnen sa TV-predikant *Jan Hanvold* på *TV Visjon Norge* at Gud tillot flodbølgekatastrofen for at folk skulle vende seg i retning kristendommen – en uttalelse som bl.a. førte til at en rekke prester og pastorer ble kontaktet av journalister som ønsket kommentarer. Debatten fikk raskt en slagside hvor tre spørsmål domi-

nerte: Er katastrofen uttrykk for Guds straffende vrede, er den et endetidstegn eller et kall til bot og bedring og det å 'være rede'?

Katolske røster avviste tanken om 'Guds vrede', og en 'mening' med selve katastrofen. «Ulykken har truffet oss så hardt, ikke minst fordi vi mangler logiske forklaringsmuligheter,» sa biskop *Gerhard Schwenzer* under requiem-messen i St. Olav domkirke den 13. januar for flodbølgeofrene. De voldsomme ødeleggelser er «rett og slett et sjokk for dagens sivilisasjon. Ved den moderne vitenskap og dens tekniske landevinninger trodde vi at vi kunne beherske naturen. Vi anså oss for dens eier. Nå må vi ganske enkelt konstatere at naturen på en grusom måte har vist oss vår maktesløshet og vår dødelighet. Vi mennesker av det 21. århundre er like-

vel mer sårbare enn fremskrittstroen prøvde å overbevise oss om.»

I sin rådløshet leter menneskene etter en mening bak det hele, og også de som til daglig ikke bryr seg særlig om religion, spør hvorfor Gud tillater noe slikt, sa biskopen. I mangel av syndebukker «gir man gjerne Gud skylden», for: «Hvem ellers kunne man påpeke som skyldig? Intet moralsk onde som det ville være mulig å gjøre noe med.» Særlig fra teologisk hold tales det ofte om en skjult mening bak alt, en mening vi først skal se i det hinsidige, men slik kan man neppe argumentere etter Auschwitz og Holocaust. «Det finnes usigelig og uforståelig lidelse. Og det forblir uforståelig fordi hver forståelse bærer allerede en slags rettfærdiggjørelse i seg,» sa biskopen. «Det onde er og forblir en gåte. Vi finner kulminasjonen av det i Jesu rop på korset: 'Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?' Det finnes intet annet svar enn det vi finner i Jesu kors. Gud selv er blitt menneske og har delt med oss den mest skamfulle død. Han den rettfærdige led den største urettferdighet. Men vi tror også at han ved å gå inn i det ytterste mørke, ved å bære verdens lidelse, har fridd oss fra det onde,» sa biskop Schwenzer.

Per Arne Dahl, statsstipendiat og menighetsprest i statskirken, noterte i *Aftenposten* (9.1.05) at det er «meningsløst» å lete etter 'Guds hånd' i katastrofen, for ulykker synes å ramme tilfeldig. «Vi kan ikke kikke Gud i kortene, men vi vet at Gud ikke forårsaker katastrofer, men er der midt i mørket sammen med alle de fortvilede...» Selv ikke Guds egen sønn slapp unna fortvilelsen, «men lot fortvilelsen føre til sin siste bønn: 'Far, i dine hender overgir jeg min ånd'. Vi er heller ikke lovet å unnsnippe, men å bli omsluttet av evige armer. Vi er lovet en vei videre, et håp og en fremtid både for de døde og de

HJELP FLODBØLGERAMMEDE I SØRØST-ASIA

Foto: Reuters/ Arco Datta, courtesy www.alertnet.org

Send ditt bidrag nå til Caritas
Kontonummer 4
Nettgiro: 8200.01.93433

Merk innbetalingen "Flodbølge Sørøst-Asia"

caritas

Den katolske kirkes bistandsorganisasjon

etterlatte, og vi utfordres til å være medmennesker som kan gjøre godheten konkret i verden. Sånn sett er vi en del av Guds svar,» skriver Dahl.

Så til et par engelske stemmer. Hvordan handler Gud i denne verden? spør *Guy Consolmagno*, jesuitt og kurator ved Det pavelige observatorium, i en artikkel med tittel *The kind of world this is* i det frittstående katolske tidskriftet *The Tablet* «Ifølge varme-lærens ubarmhjertige lover synes verden å styre mot en hetedød hvor all energi oppløses i et ensartet kuldehav i stadig utvidelse.» I mellomtiden utfolder livet seg her på jorden i all sin variasjon, rikdom og skjønnhet – en utfoldelse hvor alt og alle på en eller annen måte nærer seg av og innvirker på hverandre. «Og hvor det står menneskene fritt å handle vel eller ille, frembringe det skønne eller stygge. Og hvor vi sørger over mennesker som dør, uavhengig av de er vakre eller stygge. Hvorfor? Fordi vi finner dem verd å sørge over. Er døden bare en naturlig del av livet? Av Guds plan? Er smerte og sorg prisen vi betaler for å leve? Som kristne står vi overfor den definitive motsigelse: Vår Gud kom til verden, levde et liv med smerte, sorg og død nettopp for å forkynne 'slutten' for døden selv.»

Consolmagno minner om at «Gud holder seg til spillereglene. Han 'innførte' termodynamikken, som gir oss fjell, jordskjelv, tsunamier. Og han har gitt mennesket en hjerne som kan trenge inn i fysikkens og kjemiens lover og lære å forstå – ufullstendig, men dog – hvordan man kan søke å unngå jordelivets farer. Gud respekterer årsak og virkning og er tilforlatelig nok til at vi kan forholde oss til universet med en viss tillit og trøst». Men vi vet også at Gud til tider griper inn i enkeltmenneskers liv. *New York Times* kunne fortelle om en indonesisk landsbykvinne som overlevde

flodbølgen: Hun hadde flyktet opp i høyden med sitt lille barn fordi hun 'hørte stemmer', som sa hun skulle flykte. «Nabokvinnen hørte tydeligvis ingen slike stemmer. Vi hører de overlevendes historier; vi hører aldri ofrenes... Gud er nærværende; og vi forstår ikke. Men vi er i stand til å vite at vi ikke forstår. Det er det underligste av alle mysterier,» skriver Consolmagno avslutningsvis.

Uansett hvilke dimensjoner en ulykke har – fra trafikulykker til jordskjelv – søker vi instinktivt en Gud som griper inn på våre vegne slik at vi selv eller våre skal bli spart, skriver *Tina Beattie*, lektor i kristne studier ved *Roehampton University*, i *The Tablet*. Men en moden tro innser at Guds veier er mer mysteriøse enn som så, og dertil, «ville det være lettere å ha tillit til en Gud som var så mottagelig for menneskelig innflytelse?» spør Beattie. Kanskje dreier bønn seg ikke om «å forandre Guds hjerte, men vårt eget hjerte – om å lære å være mer oppmerksomme, ikke bare overfor Guds mysterium, men overfor vår menneskelighets mysterium, og ta inn over oss det krav det stiller til oss om å reagere på, svare på lidelsen. Det innebærer å se forskjellen mellom unngåelig og unngåelig lidelse», skriver Beattie.

Noen har sagt at spørsmålet er ikke «hvor var Gud i Auschwitz?», men «hvor var mennesket i Auschwitz?» Vi mennesker kan ikke forhindre flodbølger, men vi kan gjøre mye for å hindre langvarig lidelse for de rammede. I den iranske byen Bam, som ble ødelagt av jordskjelv for et år siden, venter man fremdeles på store deler av den pengehjelpen de vestlige regjeringene lovet. «Naturkatastrofen har ført til moralsk svikt – en svikt som tilsier at vi bør være mindre opptatt av å utfordre Gud og mer opptatt av å utfordre våre politikere så de sørger for effektiv hjelp og gjenoppbygging.» I den moderne verden er menneskelige instanser

ansvarlige for langt mer lidelse enn den såkalte 'Guds hånd'. «Givergleden i forbindelse med flodbølgen har vært helt eksepsjonell, men hvor mange er villige til å betale mer skatt for å utrydde fattigdommen i verden? Vi raser mot Gud på grunn av de 150.000 døde, men hvor er sinnet over de økonomiske strukturer som dømmer mer enn 800 millioner mennesker til å leve på én dollar dagen?» spør Beattie.

Så noen litt andre aksenter fra ukemagasinet *Christ in der Gegenwart*, som under overskriften *Hvor var Gud da han ikke var der?* tok for seg tanker og innspill fra tysk presse. Kulturforskeren *Hartmut Böhme*, Berlin, påpeker at «naturkatastrofe» er et kulturbegrep, naturen kjenner ingen katastrofer: «Hva som enn skjer i naturen – jordskjelv, vulkanutbrudd, syndflod, meteoritter som treffer jorden – så hører disse statistisk sett ytterst sjeldne fenomener med til naturens orden. Naturen har ingen mening, den er ingen idyll, intet paradisi, den lover ingen frelse. Slik man i tidligere tider sa at det er den samme Gud som tar og som gir, er det den samme naturen som frembringer liv, og som også slukker ut liv. I det nakne livets gave er det like lite mening som i døden.» Kun å henvise til naturens lovmessighet, er «å trivialisere millioners lidelse», mener en annen berliner, teologen *Richard Schröder*. Han tar heftig til motmæle: «Jeg aksepterer ikke en slik vilt rasende natur som alle tings mål.» En trass som får sitt religiøse uttrykk i at man «klagende, fortvilende, men likevel håpende» går i rette med Gud.

Ved rystende hendelser som tsunamien er det meningsfylt å gripe tilbake til mytiske tolkningsbilder som syndfloden og Babels tårn, mener den tyske arkitekten og filosofen *Paul Virilio*, men «mange mennesker kan ikke lenger lese eller tolke

disse regnene: Vi har tapt den symbolske tilgang til eksistensens grunnspørsmål – enten denne tilgangen er religiøs eller ikke.» I møtet med tragedier som flodbølgen, melder igjen det teologiske spørsmål seg om Gud er en rettferdig, allmechtig eller nådig gud. «Katastrofen minner oss alle om slutten, enden. Ikke verdens ende, det store smell som gjør at alt går til grunne, men tingenes endelighet – det at et eple kun er et eple, et menneske kun et menneske og vår planet kun en planet.» Den

verdensospennende solidariteten i sjokkets kjølvann er ikke selvfølgelig og bør slett ikke undervurderes, mener Virilio. Kanskje er den et tegn på omvendelse, en ny begynnelse i betydningen større global rettferdighet, undrer Virilio med forsiktig optimisme: «Hva sier ikke min vernehelgen, apostelen Paulus: Man må håpe mot alt håp.»

Et siste tysk stemme: «Det faller oss vanskelig ikke å tro at død og ødeleggelse er det siste. Men 'vi vet at hele skapningen uten unn-

tagelse fremdeles stønner i fødselsveer..., men i håpet er vi frelst'.» sa kardinal Karl Lehmann under den økumeniske sørgedusttjenesten i domkirken i Berlin. «Jeg vet at de grusomme hendelsene i Sør-Asia kan synes å slå disse ordene i bakken og nærmest 'demaskere' dem. Men det er troens storhet at den også i en slik situasjon yter motstand mot den siste fortvilelse og fra gammelt av fører oss til Trosbekjennelsens ord: 'Jeg tror på det evige liv'.»

Sr. AUGUSTA HÖLSCHER IN MEMORIAM

F. 10.06.1925 i Wüllen,
Westfalen, Tyskland
D. 29.12.2004 i Oslo
Gravlagt 07.01.2005 på
Grefsen kirkegård, Oslo

Sr. Augusta inntrådte hos St. Josephsøstrene i Albachten, Tyskland i 1950. Året etter begynte hun sitt novisiat på St. Josephs institutt i Oslo. Hun avla sine evige løfter 14. september 1956.

Sr. Augusta har tjenestegjort innenfor husholdning og matlaging i St. Josephsøstrenes ulike institusjoner. Første arbeidssted var St. Josephs Institutt, Oslo. Fra 1955 til 1986 arbeidet hun overveiende på våre ulike hospitaler: St. Josephs Hospital i Porsgrunn, Vor Frue Hospital i Oslo og St. Josephs Hospital i Halden. I noen år hadde hun ansvaret for kjøkkenet på Vor Frue Villa, St. Josephsøstrenes barnehjem i Oslo. Fra 1962 til 1966 tilhørte hun St. Josephsøstrenes kommunitet i Leverkusen, Tyskland, hvor hun bl.a hadde ansvar for matlaging i søstrenes barnehage.

Siden 1986 har hun tilhørt kommuniteten i St. Josephsøstrenes hjem på Grefsen. Her hjalp hun til i mange år både på kjøkkenet og i vaskeriet. Grunnet sykdom og alderdom var hun de

siste årene pasient ved vår sykeavdeling.

Sr. Augusta var i alle år en meget hyggelig og vennlig medsøster. Hun utmerket seg ved sitt rolige vesen og sin lyttende holdning. Selv om hun ikke brukte mange ord, var hun fullt nærværende og overrasket ofte med treffende replikker. Både i sitt arbeid og i sitt nærvær viste hun meget stor tålmodighet, en tålmodighet som noen ganger kunne virke utfordrende på andre. Hun kjente ikke til stress og lot seg ikke presse på noen måte. Hun levde sitt klosterliv i stor trofasthet og hengivenhet i St. Josephsøstrenes fellesskap, vel vitende om at det var Jesus Kristus som hadde kalt henne til dette livet.

Da sr. Augusta de siste årene

ikke lenger kunne utføre husarbeid, bidro hun aktivt med håndarbeid til vår årlige julemesse. Hun var daglig til stede i vår hobystue, hvor hun hadde sin faste plass helt til det siste. Det var tydelig å se at hun, til tross for tiltagende skrøpelighet, likte å komme sammen med medsøstre til håndarbeid, lesning av litteratur og samtale.

Sr. Augusta ba meget. For henne var Gud «den nærværende Gud», den Gud som hun fullt ut stolte på og satte sin lit til i livets ulike situasjoner. Hun hadde en særlig hengivenhet både for Guds mor Maria og den hellige Josef. Rosenkransbønnen var derfor en kjær bønn for henne. Dessuten likte hun å delta i menighetens messer og da særlig høymessen om søndagen.

Sr. Augusta var meget glad i fellesskapet og deltok i våre ulike felles sammenkomster med stor iver og takknemlighet. Til og med på sin dødsdag var hun med oss i kapellet til både messe og vår felles aftenbønn, 'Vesper'. Kun en time etter aftenbønnen døde hun helt plutselig. Hun døde slik hun hadde levd, med stor ro og i en bønnens atmosfære, omgitt av sine pleiere og medsøstre. Vi ber om at Gud, den barmhjertige, må ta henne inn i sin bolig.

St. Josephsøstrene

GIVERGLEDE I 2004:

NESTEN 40.000 KRONER FRA NORSKE GIVERE TIL ST RAPHAËL HOSPITAL I BAGDAD

Med disse siste 40.000, har vi overført til i alt 200.000 kroner fra norske givere til St Raphaël etter Irak-krigen. Søstrene er taknemlige for all støtte til dette store og viktige prosjektet.

Midlene går til bygging av en fløy for fødende kvinner og deres barn, hovedsakelig fra byens fattige muslimske befolkning. Sykehuset er kjent for solid kvalitet og god omsorg for sine pasienter og opplevde allerede før krigen et behov for en fødeavdeling. Landet var allerede utarmet etter flere år med FN-sanksjoner og stadige amerikanske og britiske angrep. Det ble derfor igangsatt innsamlingsaksjoner blant venner i flere deler av verden, også i Norge. Midlene som hittil er kommet inn har gjort det mulig å komme igang med byggingen. Som tidligere rapporter, begynte arbeidet med grunnmuren ved årsskiftet 2003/2004. Problemene med fuktighet på tomten ble raskt regulert, og i telefon fra Bagdad nettopp, bekreftet sr. Maryanne-Pierre at underetasjen er ferdig, og at de er kommet langt med første etasje.

IRAK: UTRYKT – FOR MANGE
I Irak har kongregasjonen *Dominican Sisters of the Presentation* 40 søstre, fordelt på syv kommuniteter. Søstrene arbeider innen undervisning, helse (St. Raphaëls hospital i Bagdad) og ved et rehabiliteringssenter for unge. Den 24. januar ble det kjent at søstrene hadde besluttet å evakuere kommuniteten i byen Mosul: Grunnen er trusler – Klosteret ligger farlig til mellom USAs militærforlegning og diverse fiendtlige grupperinger. Å forlate Irak kommer ikke på tale, sier

Takk til alle som har bidratt til videreføring av dette viktige byggeprosjektet. I løpet av året har vi hatt regelmessig kontakt med de irakiske dominikanerinnene, enten gjennom kommuniteten i Beirut eller direkte med sr. Maryanne-Pierre i Bagdad. Gjennom denne kontakten er vi blitt oppdatert om prosjektets fremskritt og fortsatte relevans, samtidig som vi har kunnet følge med i den tragiske utviklingen i landet. Dessverre meldes det om økende vanskeligheter for kristne og stadige angrep på kirker, noe som tidligere var ukjent i Irak, hvor det har vært en stor og trygg kristen minoritet siden kristenhetens begynnelse.

St Raphaël er det eneste private sykehus som holdt åpent natt og dag og tok imot alle slags pasienter under hele krigen. Takket være strikt organisasjon av sykepleiere, leger, spesialister osv., kunne de holde aktivitetene igang tross krigshandlingene og stadige bombardement i sykehusets umiddelbare nærhet. Fordi mange sykehus var stengt, mottok St. Raphaël en overflod av pasienter, hvorav selvfølgelig mange sårede. Mange apotek var også stengt, og det ble snart mangel på medisiner og utstyr. Sykehuset har likevel greid å holde det gående, med stadig mindre ressurser. For å

en talskvinne for søstrene. Alle søstrene er irakiske «og mener de har en oppgave i sitt eget land, ikke bare overfor kristne, men befolkningen generelt». De unge søstrene er reist til slektninger i sine hjemlige landsbyer, men de drar til Mosul innimellom, i følge med en mann, for å se etter klosteret.

Den 18. januar ble den syrisk-katolske erkebiskopen i Mosul bortført, men løslatt allerede dagen etter. Antagelig en forveksling og «intet angrep på de kristne», mener både erkebiskopen og

komme videre, er de fortsatt helt avhengige av ganske massiv økonomisk bistand utenfra.

På vegne av St Raphaël takker vi for bidragene hittil mottatt, og

Grunnstensnedleggelse for den nye fødeavdelingen ved St. Raphaël – sr. Maryanne-Pierre er nr. 3 fra høyre.

håper at interessen og gavmildheten vil fortsette i 2005.

Som tidligere kan bidrag sendes til:

Konto 1720 22 23451, ved Laila Kollum, Hedmarksgata 10D, 0658 Oslo.

den kaldeiske patriarken i Bagdad. Men kristne i Irak er under økt press: Mer enn 15.000 av landets 700.000 kristne har forlatt landet siden den amerikanske invasjonen. Den kristne krever ingen særbehandling, men respekt så de kan bli i landet og leve som frie borger, sier den pavelege nuntius i Irak.

Siden invasjonen – og en uke før valget – var det registrert 262 dødelige angrep på irakiske akademikere. Hensikten er å svekke gjenoppbyggingen av landet.

ZENITH/RM

bok- omtale

En kyniker på vei mot evigheten

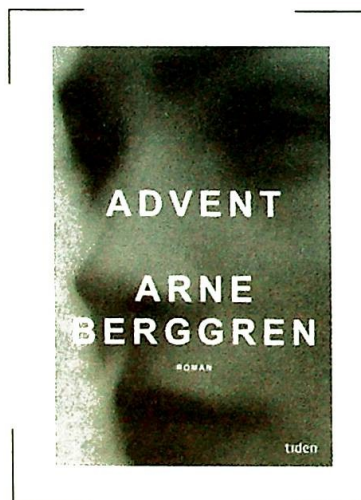
Arne Berggren:
Advent
Tiden forlag

Når en forfatter og et såvidt tydelig samfunnsmenneske som Arne Berggren konverterer, bør man ikke fortenkes i å lete etter spor av konversjonen i hans bøker. Men for Berggrens vedkommende bør ikke litterære konversjonsspor være noe krav, for han har prisverdig tydelig markert sin katolisisme i andre kontekster. Kanskje nettopp derfor blir man ekstra nysgjerrig på hans siste roman *Advent*. Tittelen alene kan jo gi antydninger.

Såvel vaskeseddel som anmeldere, også denne, er samstemte om at i det ytre handler romanen om den selvcentrerte, selvsikre, kyniske reklameguru Edvin Askeland på vei mot sammenbruddet. Selvsikker, men med ganske så lite selvinnsikt og enda mindre empati for sine omgivelser. Den materielt vellykkede Askeland er på full fart inn i ikke bare en tradisjonell midtlivskrise, men også en identitetskrise. Samtidig er det åpenbart, etter hvert også for Askeland, at hans firma vakler, noe som ikke gjør hans univers enklere å håndtere. Askelands evne til å håndtere denne for ham svært uventede situasjon er imidlertid påfallende begrenset. Litt fyll og litt sex og en god porsjon handlingslam-

melse, eller kanskje apati, virker snarere kompliserende enn forløsende. Hans tro på at livets momentum ligger i hans utømlige kreativitet, begynner å vakle.

Det er med andre ord ingen idealhelt som beveger seg frem over boksiden. Snarere en midt-dels drittsekk uten forankring i annet enn egen suksess. Han

fremkaller mer medlidenhet enn sympati hos leseren der han mer eller mindre viljestyrt snubler inn i fortredelighetene. Edvin Askelands kvalitet er at han tross alt forsøker å stille noen spørsmål. Men han stiller dem stort sett ut i løse luften, og der er det like få svar å hente som i hans hode.

De færreste lesere vil kjenne seg sterkt igjen i Edvin Askeland, men han blir allikevel en person som i all sin skjodesløshet fascinerer. Dels fordi man hoderystende tenker at *så dum* går det ikke an å

være, dels fordi man lurer på hvordan i all verden han skal komme seg ut av *dette*? Men kanskje mest fordi han har noen undringer og lengsler som virker så velkjente. Edvin Askeland har noen fellestrekk med far og sønn Armauer fra Berggrens tidligere roman *Webers lov*. Men Askeland er en mer gjennomført skikkelse, en med sterkere kontur og på godt og ondt en mer overbevisende psykologi. Der hvor far og sønn Armauer bare undrer og spør og til sist svinner bort i det uavklarte, synes det som om Edvin Askeland etter sine turbulenser gjenfinner seg selv og sitt fotfeste.

Med sin lille sønn i hånden vandrer han oppover Bogstadvæien. Leseren etterlates i ussive om hvor vandringen går, men her løper undertekster og antydninger som overfører Edvin Askelands mange spørsmål til leseren, hans spørsmål blir leserens egne spørsmål. Underveis i sine mulige og umulige prosjekter er Edvin Askeland blitt gjenstand for forbønn, han har møtt en engel og en rosenkrans. Tilgivelse – og dermed forsoning – kommer ikke opp som tema, men dirrer i underteksten.

Advent kan neppe karakteriseres som konversjonslitteratur i tradisjonell forstand. Men kanskje nettopp fordi den er utradisjonell og ukonvensjonell i beste berggrenske ånd, hensettes leseren i refleksjoner også om de ikke-materielle verdier som Askeland i det lengste har forsøkt å unngå.

Langt sterkere enn i *Webers lov* øyner vi håp.

Arne Berggren har i sin skildring av Askeland valgt et skiftende fortellerperspektiv som gir romanen og figurene dybde, samtidig som forløpet dramatiseres på en effektiv og fortettende måte. Berggrens språk er forfriskende frigjørende, og det er usedvanlig god samklang mellom språkstil og romanens miljø.

Helge Magnus Iversen

Den reformatoriske og kritiske Luther

Martin Luther:

Verker i utvalg

Pax Forlag 2004

Denne bok er gammelt nytt i dobbel forstand.

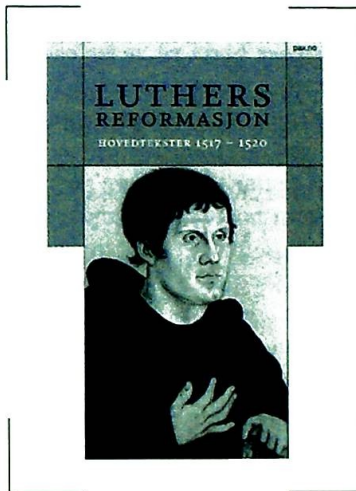
For det første dreier det seg om tekster som ble formulert for snart 500 år siden. Dernest dreier det seg om direkte avtrykk av tekster som ble utgitt på norsk i et seksbindsverk på Gyldendal Norsk Forlag A/S 1979-83 (Martin Luther, «Verker i utvalg»). Bare helt nødvendige justeringer er foretatt. Således er trykksverten lysere i sluttnote 19 og 20 på s. 33 ettersom disse er nyskrevet (det opprinnelige verk nøyde seg her med krysshenvisninger). Selv innledningene til tekstene er fra det opprinnelige verk.

Nytt er selvfølgelig utvelgelsen av de seks aktuelle tekster samt Tarald Rasmussens introduksjon om Martin Luther som reformator. Dessuten er tekstene på nytt gjort tilgjengelig, 25 år etter at det forrige verk kom på markedet.

Boken gjør ikke krav på å gi et representativt bilde av Luther eller hans produksjon. Tvert imot heter det: «Denne boka er konsentrert om den *reformatoriske og kritiske Luther*. Det dokumenterer reformasjonen i den aller mest akutte fasen – med høydepunkt i året 1520: det året da tingene defi-

nitivt snudde for Luther, og han gikk over fra å tenke reform til å tenke ugjenkallelig brudd i forhold til Romerkirken. Dette året ga Luther ut en serie leilighetskrifter som ofte er blitt omtalt som hans 'reformatoriske hovedskrifter'. De tre mest berømte av disse utgjør hoveddelen i boka.» (S. 9)

Den gir altså primært mulighet til å stifte direkte bekjentskap med Luther – i norsk oversettelse – i en ganske kort, men sentral fase i hans liv. Det kan være nyttig. Kun å nøye seg med sekundærlitteratur eller filmatisert fremstilling (Luther-filmen som

gikk på kino sist høst, la ikke skjul på at den ville gi et subjektivt og skjønnmalende bilde av Luther), holder oss på større avstand til personen enn nødvendig. Luthers egne tekster trenges for å komme ham nærmere. Og når Pax Forlag velger å satse på denne utgivelse, sier det noe både om at man regner med at det finnes tilstrekkelig med interesserte kjøpere, og om hvordan kulturlivet har endret seg i holdning til Kirke og religion. I 1979 tviler jeg på at det var aktuelt for Pax Forlag å utgi disse skrifter.

Årstallslisten (s. 6-7: «Luther fram til 1521») og Rasmussens introduksjon (s. 8-23: «Martin Luther som reformator») sørger for å sette tekstene inn i et litt bredere biografisk perspektiv, og

det er bra. Han skriver om hvordan man fra ulike synsvinkler selvfølgelig også har tegnet ganske ulike bilder av Luther. Mer detaljert gir han oversikt over hendelsene i 1520 og 521.

Rasmussen presenterer aktørene omkring de aktuelle skrifter. Denne presentasjon er grei, bortsett fra noen skjønnplesletter. Det må kalles en sannhet med modifikasjoner når han skriver: «Mens paven utøvde sin makt gjennom biskoper og erkebiskoper som han selv hadde valgt og innsatt, var keiseren i sin maktutøvelse avhengig av fyrster og stender som hadde valgt og innsatt ham.» (S. 11) På 1500-tallet valgte og innsatte ikke Paven biskoper og erkebiskoper slik det er blitt helt vanlig de siste par århundrer. Den gang var nok utvelgelsesprosessen langt mer komplisert og lokal. Og keiseren hadde først og fremst sin plass i et konstitusjonelt rikssystem som klart begrenset hans handlingsrom.

Rasmussen skriver også litt om Luthers bibelarbeid, om ham som apokalyptiker og om de utvalgte teksters sjanger og plassering. Å gjøre bibeltekstene tilgjengelig for folk, var for Luther helt avgjørende for å få gjennomført hans reformatoriske siktemål. Megetsigende skriver Rasmussen: «Med disse tekster hadde folket fått det de trengte for å stå imot paven: en faglig fundert oversettelse til folkespråket, forståelig for alle. Så kunne folk selv vurdere om kirkens tolkning var rimelig eller ikke. – Romerkirkens teologer prøvde å tilbakevise Luther og hans prinsipp om at Skriften alene var autoritet i religiøse spørsmål, med at dette var en ordning som åpnet for ren vilkårlighet. Skulle man legge Skriften ut til fri tolkning for alle, ville resultatet bli helt uberegnelig og ustyrlig. Kanskje kan man si at protestantismens historie har vist at dette argument hadde noe for seg.» (S. 16)

Blant de foreliggende tekster

er Luthers 95 teser (s. 41-67: «Avlatsresene», som man i boken regner med faktisk ble slått opp på slottskirkedøren i Wittenberg 31. oktober 1517. (Historien er her omstridt og uklart.) Tesene er moderate i forhold til mye av det som kom kort tid senere fra Luther. Til enkelte av tesene er tilføyd kommentarer fra Luthers hånd.

Kapittelet «Skriftet til den kristne adel (1520)» (s. 83-164) inneholder et skrift som ble utgitt mens selve ekskommunikasjonsadvarelsen og -prosessen mot Luther var i gang, og må derfor sees som hans initiativ for å sikre seg og sin sak ikke innenfor, men på tvers av Kirkens hierarkiske strukturer. Hans kritikk gikk over fra å være materiell til også å være formell. Skriftet inneholder 27 forskjelligartede konkrete reformkrav. Det er oversatt av Inge Lønning, og han skriver i sin gamle innledning: «Siden avlatsstriden begynte i 1517, var Luther gradvis blitt klar over at det *egentlige* problem i kirkens mange aktuelle problemer var pavestolens maktstilling og de teorier teologien hadde utviklet for å underbygge denne maktstilling.» (S. 83)

«I denne situasjon pekte alt i retning av at en direkte henvendelse til den tyske adel ville være på sin plass.» (S. 84) Dette bekrefter på mange måter at det dypeste økumeniske problem er av ekklesiologisk art. Hvor finner vi «den levende Guds kirke, sannhetens støtte og grunnvoll» (1. Tim 3, 15)?

Kapittelet «Skriftet om kirkens babylonske fangenskap» (1520) (s. 165-267) inneholder et skrift som gir innblikk i en for oss svært fremmed og lite passende språkbruk, men som både gjen-speiler tiden og også var med på å gjøre at det gikk som det gikk. Her gir jeg ordet til Luther selv: «For to år siden skrev jeg om avlatsen, men da på en slik måte at jeg nå angre sterkt på at jeg gav ut skriftet. I min store overtro hang jeg nemlig på den tiden fremdeles fast ved det romerske tyranni, – og så dermed heller ikke på avlatsen som noe tvers igjennom forkastelig... Avlatsen er de romerske spyttlikkernes forkastelige innretning... Ja, jeg er ganske overbevist om – at pavedømmet er Babylons rike og den kraftige krigeren Nimrods makt.» (S. 166-167) «Hva annet enn Satan kan det være som står bak denne elen-

digheten blant oss; som sørger for at det i kirken ikke blir igjen noen ting av messen, men samtidig for at enhver avkrok i hele verden er full av messer, dvs. av misbruk og forhåning av Guds testament og av de alvorligste blasfemiske synder, slik at verden stadig får tyngre å bære og fordømmelsen bare blir større?» (S. 190)

Boken inneholder også Luthers traktat om den kristne frihet (1520), som er mye mer forsonlig i form og innhold, og som han sendte til pave Leo X (s. 268-310).

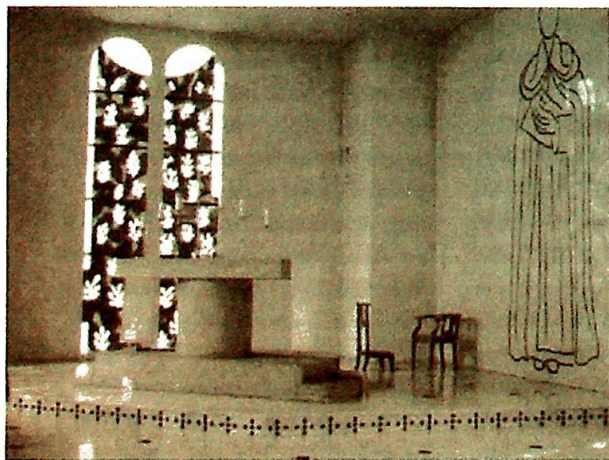
Litt ergerlig er det når språkb Bruken blir uensartet. Dels brukes uttrykket «banntrosselbullen» (s. 12), dels tales det om «ekskommunikasjon» (s. 83). (Selv ville jeg konsekvent holdt meg til det siste.) Dette må tilskrives at flere oversettere (Tarald Rasmussen, Inge Lønning og Sigurd Hjelde) står bak utgivelsen. Heller ikke liker jeg uttrykket «Romerkirken» som stadig brukes, uten at det av den grunn blir mer korrekt (hverken språklig eller saklig).

Boken kan for mang en teologistudent og kirke- og teologiinteressert person være relevant.

Torbjørn Olsen

HENRI MATISSE OG DET SAKRALE ROM

I anledning 50-årsdagen for Henri Matisse's død kort før jul, minnet den østerrikske katolske ukeavisen *Die Furche* om denne malerens spiritualitet. Om Matisse var «et troende menneske», er et spørsmål det er vanskelig å gi et endelig svar på, skriver avisen. Sikkert er imidlertid at Matisse's oppfatning av «det sakrale rom», slik det gjen-

speiles i kapellet i Vence, som han var med å utforme, har vært til varig inspirasjon for møtet mellom kunsten og kirken. «Da Matisse sa at han ønsket 'at alle som kommer inn i mitt kapell, skal føle seg rensert og befridd for den bør de bærer', tenkte han utvilsomt på den karakter han hadde gitt dette kapellet: Ikke et sted hvor glassmalerier og malerier skulle beskrive og forklare vanskelige materier for menneskene, men et sted som gjennom sin skjønnhet skulle forandre deres hjerter: et sted hvor sjelen skulle renses gjennom formens renhet. Et fremtidsrettet program,» ifølge *Die Furche*.

presse- klipp

«EN MILESTEN PÅ KIRKENS VANDRING»

I forbindelse med 40-årsmarkeringen i november for *Lumen Gentium*, (*Folkenes lys*), Det 2. Vatikankonsils dogmatiske konstitusjon om kirken, sa pave Johannes Paul II bl.a. at «*Lumen gentium* er en milesten på kirkens vandring på den moderne verdens veier. «Dokumentet stimulerte Guds folk til, med større beslutsomhet, å påta seg sine forpliktelser i forbindelse med byggingen av Kristi rike, som først skal se sin fullendelse hinsides historien. Å bidra til å evangelisere det timelige, er faktisk en plikt enhver døpt person har, og ganske særlig gjelder det legfolket.» ZENITH

LATIN-AMERIKA: BISKOPER ANKLAGER KORRUPT LEDERE

Mange demokratier i Latin-Amerika svekkes av korrupsjon og kritikkløs politikk, og dette er hovedfaktorene bak den økende fattigdommen i regionen og regjeringenes manglende satsing på nasjonale utviklingsplaner. Det påpeker rådet for den latinamerikanske bispekonferanse. «Vi opplever en form for demokrati og frihetsutfoldelse som ikke på noen måte stemmer overens med det demokrati og den frihet vi streber etter,» fastslår bispekonferansen i et ferskt dokument. «Korrupsjon og manglende politisk kritikk har ført til tap av lederskap, og til at folk mer og

mer mister tilliten til de politiske institusjoner.»

Dokumentet anklager regjeringssjefer for å ha påført sine land enorm utenlandsgjeld samtidig som de har tappet landets egne økonomiske ressurser. Ledere som har påført sine land slik gjeld uten å konsultere velgerne og gjennom korrupsjon, bør rettsforfølges, mener biskopene: Nedbetaling av denne gjelden skjer «på bekostning av brød, helse og utdanning for befolkningen».

For Latin-Amerika får globaliseringen ofte negative konsekvenser både i form av forurensing og miljøødeleggelse. Som eksempel nevner biskopene bl.a. at millioner av mål med tropeskog er blitt snauhugget i Latin-Amerika og Karibia «for å tilfredsstille behovet for trelast og papir i den utviklede del av verden». Mennesker i de industrialiserte landene forbruker og forurenser i løpet av livet 30 til 50 ganger mer enn folk i utviklingslandene, påpeker biskopene. AMERICA

BEKYMRET OVER «EN AGGRESSIV VERDSLIG IDEOLOGI»

I fjor høst ble en svensk frikirkepastor dømt til en måneds fengsel grunnet kritiske uttalelser om homoseksualitet. Kardinal Ratzinger, Troskongregasjonens formann, uttrykte før jul i den italienske dagsavisen *La Repubblica*, sin bekymring: Saken viser at bestrebelsene på å opprettholde

skillet mellom religion og politikk har beveget seg i motsatt retning. «Det finnes,» påpeker Ratzinger, «en aggressiv verdslig ideologi som gir grunn til bekymring. At man tilstreber en verdslig stat, betyr ikke lenger at man kun tilstreber verdinøytralitet, som gir plass til og frihet for alle. Det er snarere tale om en ideologi som hevder seg gjennom politiske virkemidler, og som ikke levner plass til en kristen grunnholdning i det offentlige rom. Vi må forsvare religionsfriheten mot en ideologi som fremstiller seg selv som eneste representant for fornuften, mens den i virkeligheten er uttrykk for en bestemt oppfattelse av hva fornuften er.»

Det er statens oppgave å sikre plass for de forskjellige religioner i samfunnet, understreker Ratzinger, og «det at en stat er verdslig, betyr at den skal sikre religionsfriheten. Staten må ikke påtvinge noen en bestemt religion, men skal derimot gi plass til forskjellige religioner. Bare på den måten vil de ulike trossamfunn kunne trekkes positivt inn i samfunnslivet. [-] Vi har beveget oss fra en kristen kultur til en verdslighet som er aggressiv og til tider intolerant. Men til tross for dette, og til tross for at mange kirker står tomme, og mange har vanskelig for å tro, er troen ikke død. Jeg er overbevist om at den kristne tro fortsatt vil ha stor betydning både moralsk og kulturelt i det nye Europa.» KO

«PAPIRPRODUSERENDE KIRKE»

Ifølge erkebiskop Ludwig Schick av Bamberg bør det bes mer i kirken. I årene etter Det 2. Vatikan-konsil er kirken «mer og mer blitt en sittende, diskuterende og papirproduserende kirke,» uten at det har ført til noe synlig resultat, mener Schick. Kirken må først og fremst nærme seg av dialogen med Gud, da først vil dialogen med verden og menneskene lykkes. «Vi må igjen bli en bedende kirke,» lyder Schicks oppfordring. En bedende kirke er en kirke som konstant omvender seg, renser seg og gjør bot. Fordi den er forbundet med Jesus, vender den seg også alltid til de fattige. KNA

EUROPA TRENGER MISJONÆRER

Kristne er blitt redde for å trå det sekulære samfunn på tærne, men det de burde gjøre, er å stå frem og forsvare sin tro. Det sa erkebiskopen av Brussel, kardinal Godfried Daneels, en av Europas ledende kardinaler, nylig under en internasjonal kongress i Paris om nyevangelisering. «Kristne er blitt kameleoner i vårt samfunn av redsel for å fornærme folk – i stedet burde vi være som en vakker tropisk fugl med tiltrekkende farger,» sa Daneels. Synspunkter

som Paris' erkebiskop, kardinal Jean-Marie Lustiger, støttet opp under. Han oppfordret Europas kristne til å ta initiativet og gå inn for å evangelisere dagens samfunn. På samme måte som Jesus selv tok initiativ til evangelisering, «må vi, hans tjenere, gjøre det».

THE TABLET

'PAPABILE' FØRST VED FYLTE 70?

Ifølge den italienske kardinalen Ersilio Tonini bør den neste pave være minst 70 år gammel når han velges. Den nye pave bør være rik på erfaring, han bør komme fra «periferien» og ubetinget være en Afrika-kjenner, sa den italienske media-kardinal ved en kongress i Cortina D'Ampezzo, ifølge italiensk presse. Tonini stilte også store krav til den øvrige kirkeledelse. «En biskop bør beherske minst tre til fire språk og ikke bare lese italienske aviser,» fremholdt Tonini, med klar adresse til de mer enn 220 italienske biskopene. KNA

KIRKEN OG POLITIKKEN

Formannen for den franske bispekonferanse, erkebiskop Jean-Pierre Richard av Bordeaux, advarer mot ny strid om kirkens rolle i samfunnet: Kirken må ikke skubbes ut i privatsfæren, sa Richard i

forbindelse med bispekonferansens generalforsamling i Lourdes nylig. Kirken har rett til å ta stilling i det offentlige liv. Det betyr ikke at kirken «øver press», men at den fører en dialog og appellerer til den enkeltes bevissthet og samvittighet, sa Richard. Han påpekte bl.a. at den nye franske loven som forbyr religiøse symboler i skolen, i noen tilfeller har forverret forholdet mellom skolene og kirken. KNA

VERDINØYTRAL STAT EN UMULIGHET

«Det er mange måter å vise kjærlighet på i samfunnet, som f. eks. ved å sørge for helsetjenester, skape flere arbeidsplasser, forsvare viktige former for frihet etc.. Staten har en spesiell plikt til å sikre at alle disse områdene blir ivarettatt på rett vis, og at lov og autoritet ene og alene tjener disse hensyn,» påpekte hjelpebiskop Julian Portues under en videokonferanse nylig om «Kirke og stat», arrangert av Vatikanets Kongregasjon for geistligheten. «Rettferdighet og kjærlighet tilsier,» fortsatte Portues, «at staten arbeider får det genuint gode for hver enkelt person – det vi vanligvis kaller 'det felles beste'. Det felles beste innebærer at det er 'den menneskelige person... som er gjenstanden og målet for alle sosiale institusjoner' (*Gaudium et spes*, 25) Det innebærer at staten aldri kan være helt og fullt nøytral når det gjelder verdier.»

Portues minnet om at staten eksisterer «ene og alene for å sikre at enkeltmenneskers verdi *qua personer* blir anerkjent, for å beskytte de sårbare og svake og fremme det felles beste. I våre dager bringes spørsmålet om nøytralitet oftest på bane når folk argumenterer for at staten ikke skal favorisere ett sett verdier fremfor et annet. For folk flest er det f. eks. greit at vi er katolikker i privatlivet, vi må bare ikke bringe disse verdiene inn i det offentlige rom. Men vi kan ikke

POSTVERKET BEKLAGER – NOK EN GANG!

Nok en gang har en del av våre abonnenter fått ikke bare sitt eget blad – denne gang julenummeret – i postkassen, men en bunke blader pakket i plast og adressert til abonnenter med nærliggende postnummer. Feilen ligger også denne gang hos Postverket. Vårt trykkeri plikter å levere bladet sortert og pakket i plast (etter Postverkets regler og til ikke ubetydelig kostnad for bladet!) for å lette Postverkets sortering, som i praksis går ut på at Postverket fjerner plasten før bladene sendes dit de skal. Denne gang er altså ikke all plasten blitt fjernet, og noen abonnenter har fått en bunke blader, andre ingen. Vi har igjen klaget til Postverket, som nok en gang har lovet å sjekk sine rutiner.

Nøl ikke med å kontakte St. Olav om slik «bunkeforsendelse» skulle gjenta seg, så vi kan stramme opp Postverket samt evt. få erstatning for ekstrautgifter med å få bladet frem til den enkelte abonnent.

Hilsen St. Olaus ekspedisjon/redaksjon

ha vår katolske tro og samvittighet kun til hjemmebruk. Jesu eksempel og kirkens konstante lære tilsier at vi hever røsten på vegne av de fattige, støtter ekteskap og familieliv, gir stemme til de stemmeløse, forsvarer uskyldig liv. 'Alt hva dere har gjort mot selv den ringeste av mine brødre, det har dere gjort mot meg' (Matt 25,40). Vi kan ikke evangelisere hvis det ikke står oss fritt å argumentere og arbeide for katolsk visdom og innsikt på disse sentrale områdene.

Den moderne demokratiske stat fremmer en sekulær liberalismes verdier og går ut fra at disse verdiene representerer et høydepunkt i sivilisasjon og rettferdighet. Men, som pave Johannes Paul II påpeker, må demokratiet underbygges av et nettverk av moral: demokratiets legitimitet 'avhenger av dets konformitet med naturretten (*Evangelium vitae*, 70). Det er å håpe at samfunnet, til erstatning for de gamle, trette verdiene fra det 20. århundres sekularisme, vil gjenoppfriske tanken om den menneskelige person som Guds bilde og menneskehetens håp. I den katolske kateksime heter det (No. 1929) at 'sosial rettferdighet oppnås bare når menneskets transcendent verdighet respekteres.' Der staten setter den menneskelige person først, øker dens innsats for det felles beste. Og der hvor det felles beste søkes gjennom rettferdighet og kjærlighet, er det personer og ikke nøytralitet som er det ekte fokus for det politiske liv,» sa Portues. ZENITH

«HOMO INDIFFERENS» FREM-

DELES «HOMO RELIGIOSUS»

«Militant ateisme er på retur i verden og har kun avgjørende innflytelse på det offentlige liv i land med regimer bygget på et ateistisk politisk system. Det vi i stedet finner, er at en viss kulturell fiendtlighet spres religionene imellom,» fremholdt kardinal Poupard, president for Det pave-

lig råd for kultur, under en konferanse nylig om «Kristendom og utfordringen fra sekularisme, 'ikke-tro' og religiøs likegyldighet». På verdensbasis er det ingen økning i 'ikke-tro', som primært er et vestlig fenomen. Men den kulturelle modell den inspirer til, spres via globaliseringen og øver innflytelse på ulike kulturer rundt om i verden og undergraver den folkelige religiøsitet, påpekte Poupard.

Ateisme og ikke-tro har endret profil og er i dag mer knyttet til livsstil, ifølge Poupard. Religiøs likegyldighet eller det man kalle praktisk ateisme, er i rask vekst, og i store deler av de sekulariserte samfunn lever folk uten referanse til religiøse autoriteter eller verdier. «For 'homo

indifferens' spiller det ingen rolle om Gud eksisterer eller ikke, 'for vi savner ham ikke'. Velvære og sekulariseringens kultur bevirker at samvittigheten 'glemmer' behovet for og ønsket om alt som ikke er øyeblikkelig. Higen etter det transcendent reduseres til et subjektivt behov for åndelighet, og lykke blir et spørsmål om velvære og tilfredsstillelse av seksuelle impulser.» En annen side av saken er at synkende antall kirkegjengere i de sekulariserte samfunn ikke er ensbetydende med at 'ikke-troen' øker, det er snarere tale om en «dekonfesjonalisering av «homo religiosus»: Man vil ikke «binde seg» og «hopper i stedet ut og inn av en endeløs forvirring av heterogene bevegelser».

Likevel skal vi «vokte oss for å

«STØTTEN HAR GITT STYRKE!»

«Jeg har selv mistet mange slektninger og venner i flodbølgen, men som prest er det min oppgave først og fremst å tenke på andre, eller retttere: gjøre noe for de andre, hjemme og ute, som også er rammet av denne katastrofen. Mange av mine landsmenn her i Norge har mistet både ti og tyve nære slektninger.» Det sier pater Iru, kapellan i St. Olav menighet i Oslo og skoleprest på deltid ved St. Sunniva skole. Pater Iru, som har vært prest i Norge siden 1987 og ansvarlig for sjelesorgen blant tamilene i Oslo Katolske Bispedømme, har hatt mange tunge dager sammen med sine sørgende landsmenn. Samtidig har han opplevd en «utrolig støtte og hjelp fra så mange ulike 'norske' hold – blant annet fra prestekolleger i Den norske kirke. Måten alle har støttet meg og mine landsmenn på, har gitt styrke.»

Pater Iru (hans fulle navn, Iruthayanathan Pethurupillai er det ingen som bruker!), var i 13 år prest på Sri Lanka, og han og de tre andre tamilske prestene i Norge kommer fra de hardt rammede kyststripene på Sri Lanka. «Vi har mistet mange, men livet må gå videre. Mange mennesker har mistet livsmotet etter alt flodbølgen tok fra dem. Mange sliter med selvmordstanker og depresjon. Vi må gi dem håp. Min tro på Gud må vises gjennom gjerninger, det holder ikke bare å be,» sier pater Iru. Sammen med ordensbrødre og andre støttespillere har han i flere år skaffet penger til et barnehjem i hjemlandet, og nå drar han i gang en innsamlingsaksjon hvor midlene skal gå direkte til biskopen i hans hjemlige bispedømme, et av de hardest rammede. «Lykkeligvis ble ikke barnehjemmet vårt rammet,» sier pater Iru. Som understreker at hans nye initiativ «ikke må ses som en konkurranse til andre hjelpeorganisasjoners uvurderlige innsats på Sri Lanka og andre steder, men behovet for hjelp er så enormt at her gjelder det å satse på alle kanaler og nettverk vi har for å sikre rask og effektiv nødhjelp, men også mer langvarig støtte».

kaste barnet ut med badevannet: Sekularisme er ikke det samme som sekularisering, og ikke alt som ikke er uttrykkelig religiøs, er av det onde! Den transcendentale virkeligheten kan inspirere oss på andre måte,» påpeker Poupard. Han viser bl.a. til kunstens grensesprengende vesen og den fornyende kraft i helgenenes like grensesprengende virke opp gjennom århundrene. Kirkens svar på sekularismen og tidens indifferens er «en 'nyevangelisering' av kulturen»: Vi må «følge i helgenenes fotspor og avsløre sannheten om menneskeheten for våre medmennesker, åpne veien til det som er alle verdiers transcendentale kilder, slik at Europa igjen kan vende tilbake til sine røtter.» ZENITH

Dagsseminar om

Det kristne legmannskall

St. Sunniva skole, lørdag 16. april, Akersveien 4, 0177 Oslo

Program:

12.00: Servering av kaffe og kjeks

12.30-13.00: Pater Johannes Bernaldo, talsmann for Opus Dei i Sverige: *Opus Dei*

13.45-14.15: Kari-Mette Eidem, tidligere leder for Legfransiskanerne i Norge: *Legfransiskanerne*

14.15-14.45: Jan Fredrik Solem, leder for Legdominikanerne: *Legdominikanerne*

15.45-16.45: Servering

16.45-17.15: Trond Hardeng, kapellan i Stavanger Domkirke:

Sant Egidio

Diskusjon etter hvert foredrag

1800: Messe i St. Josefs kapell

Arrangør: *Også vi er kirken-Norge*.

Påmelding innen 6. april til: Også vi er kirken-Norge, v/Aasmund Vik,

Falsensgt. 27 B, 0556 Oslo, eller via e-post til vierkirke@yahoo.no.

Deltakeravgift (inkludert servering): 100 kroner for medlemmer, 200 for ikke-medlemmer. Betales ved ankomst. Seminaret er åpent for alle.

Da jeg ble opptatt i Kirken i midten av 1950-tallet, var regelen at vi mottok nattverden knelende og med fremstrakt tunge. Presten tok en oblat, en ministrant holdt en skål under munnen vår for at ikke en smule skulle falle på gulvet, og presten plasserte oblaten på tungen. Vinen i kalken fikk vi aldri.

Den knelende stillingen var naturlig, som den også var det i Den norske kirke, men det å rekke frem tungen, følte ubehagelig, lett komisk, lite passende og lite trygt under en influensaepidemi. Men det bare var sånn. På grunn av fasteregelelen var det forøvrig ikke så vanlig å gå til kommunion den gangen.

For mer enn tredve år siden ble dette endret. Da fikk vi motta oblaten i hånden mens vi stod foran presten, gikk noen skritt til siden og dypet oblaten i kalken, som en voksen ministrant holdt frem for oss. Med et lite grep i servietten som ministranten rakte frem, sørget vi for at ikke en dråpe skulle

falle på gulvet: Jeg fikk selv ta Jesu legeme i munnen slik disiplene gjorde det under den første nattverd!

Dette var ikke noe lokalt norsk påfunn, jeg opplevde det samme i alle land jeg var i.

Nå er altså dette endret etter diktat fra Roma, og forklaringsen har vært at den måten vi er vant til gjennom mange år, aldri har vært godtatt av Vatikanet. Så er det vel på tide da, at det blir ryddet opp og strammet inn!

Nå kan vi få oblaten og selv putte den i munnen. Eller vi kan la presten dyppe den i kalken og plassere den i vår munn. Eller vi kan ta oblaten, svelge den og så drikke av kalken som ministranten holder frem. Det høres jo fint ut, men enten må vi renonsere på vinen eller vente i langsom kø.

Og hvorfor dette unødvendige tiltak?

Jo, fordi den måten vi har praktisert i så mange år, har grodd frem av seg selv, fra selve bunnen av Kirken, kan man si.

leserbrev

Og sånt kan ikke tåles! Vi må tilbake til «square one». Jeg kjenner ingen trosfeller som ser noe positivt i denne helt unødvendige overmaktsdemonstrasjonen!

I fjor var det 150 år siden dogmet om Marias ubesmittede unnfangelse ble gjort til offisiell katolsk lære med den begrunnelse at denne troen ikke var noe nytt påfunn, men en gammel folketro blant fromme legfolk. Her er altså en fromhetsyttring som er grodd frem av seg selv, blitt belønnet som forpliktende sannhet.

En nattverdspraksis vi har vært vant til i mer enn en menneskealder må ikke tåles lenger, mens en Mariafromhet som ikke har noe bibelsk ord å lene seg på, opphøyes til pliktig tro.

Det er meg umulig å forstå annet enn at bak denne nattverdsreformen ligger et behov for å detaljstyre gudstjenesten og ikke risikere noen fremvekst av fromme og velkomne varianter på lokalplanet.

Per Bang

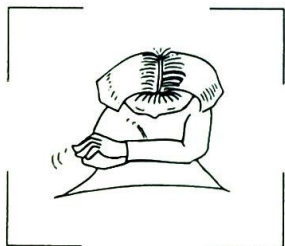

blikk på tiden

FEIL, FUSK OG FINANSER

Feilene først. Et bilag til *Aftenposten* før jul var bl.a. innom middelalderens julemat her hjemme, og journalisten hadde inn-

hentet en religionsviter, som kunne fortelle at fastebestemmelsene i katolsk tid gjorde at det ikke var sær-

lig gjeve greier på bordet julaften. Men det var lys i enden av den mørke middelalder, for: «Ved reformasjonen i 1537 kom kristendommen til Norge!» Og da var det slutt med fisk og faste og andre katolske festdempere, og man fikk skikkelig kristen jul med ribbe og pølser og pinnekjøtt og adskillig attåt.

Vi utelukker ikke at religionsviteren kan ha blitt misforstått – journalister er ikke så feilfrie som de liker å gi inntrykk av – men selv om det ikke skulle være «viterens» feil, er oppsettet ingen god reklame for historie- og kristendomsundervisningen i den norske skole. Og det aner oss at dagens skoleelever neppe blir bedre orientert etter at KRL-faget – eller, som skrivebordsbarnets fulle navn lyder: Kristendom med religions- og livssynsorientering – erstattet den gamle Kristendoms-kunnskap. Mens FN-domstolens nylig påtalte at KRL-faget var for for-

kynnende, tør det være adskillige her hjemme som ikke uten grunn er bekymret om orienteringsdelen, men det er annen historie.

Siden vi er i det belærende hjørne: Vår hjemlige overdådige, men akk så deilige julaftensfeiring er forøvrig litt forkjøps, sett fra internasjonalt katolsk ståsted: Julaften er fra gammelt av *vigilien*, det vil si forberedelsesdagen, til Jesu fødselsdag, som feires den 25. Og til festforberedelsen hørte fasten. Men: Utålmodig som kirken er når det er gledelige ting forut, hiver den seg ut i julegudstjenesten straks midnatsklokkene har ringt ut i julenatten. Og lignende er det til påske: Oppstandelsesgleden begynner allerede og ganske uevangelisk ved midnatt – timer før kvinnene den gang for snart 2000 år siden i morgens mulm kom til graven, og enda flere timer før apostelparet Peter og Johannes tumlet i vei etter at kvinnene, på engelens oppdrag, hadde skremt dem opp med budskapet om at Jesus var stått opp fra de døde.

Litt mer belæring. Å holde tungen rett i munnen, er ikke alltid lett, og katolsk tale og teologi er ikke alltid like selvnlysende. Men at en professor i teologi kan snuble så ettertrykkelig i katolske snarer som en Menighetsfakultetsprofessor gjorde på NRK P2 rett før jul, undrer. Emnet var jomfrufødsel, og professoren kunne fortelle at katolikkene tror på to jomfrufødsler: ifølge katolsk,

tro ble ikke bare Jesus, men også hans mor Maria unnfanget på overnaturlig vis, derav «Marias ubesmittede unnfangelse»!

Riktignok har kirken ikke minst siden Augustin hatt et noe anstrengt forhold til seksualiteten, og man kan til tider få en følelse av at den er et nødvendig onde som tolereres på grunn av de positive bivirkninger: Barn. Det er først vår nåværende pave som for alvor har sunget den ekteskapelige omfavnelser pris som vakker og verdig deltagelse i Guds skaperkraft. Det «ubesmittede» eller «uplettede» ved Marias unnfangelse har imidlertid intet med seksualitet å gjøre. «Gjennom århundrenes gang,» forklarer Den katolske kirkes katekismes §491, «er Kirken blitt klar over at Maria, 'full av nåde' fra Gud (Luk 1,28), var blitt gjenløst allerede da hun ble unnfanget. Det er dette som bekjennes ved dogmet om den ubesmittede unnfangelse som ble kunngjort i 1854 av pave Pius 9.» Maria er – og her griper vi til det danske, biskoppelige godkjente Katolsk Minileksikon for ikke å bli grepet i teologisk feil og fusk – «på grund av Jesu Kristi kommende fortjenester, som den eneste, blevet undtaget fra arvesyndens lov».

Når dette leses, er både Davosmøtet til de store finansgutta i *World Economic Forum* (inngangsbillett rundt kr. 200.000) og de alternative og glo-

baliseringskritiskes *World Social Forum* i Porto Alegre over. Blant dem som eslet seg til Brasil-møtet var Attac-leder Steinar Alsås. Hans og andre alternatives mål er å forandre verden, ikke over natten, men med små skritt som sammenlagt skal få bukt med råkapitalismen og skape mer balanse mellom rike og fattige i verden. Ett fremstøt, minnet Alsås om, vil være å innføre «Tobin-tax», skatt på valutaspekulasjoner, som står for 95 % av all valutahandel.

Alsås turde ha likt seg i franske Lilles sist høst hvor den katolske legmannsorganisasjonen *Semaines sociales* feiret 100-årsjubileum med økumenisk profil og stort oppbud av høye kirkelige herrer og av legfolk. Siden 1904 har organisasjonen satt sosiale spørsmål på dagsordenen og vært pådriver i beste katolske tradisjon. «Å bygge et annet Europa» var det dobbeltbunnede tema i Lilles, avholdt midt i diskusjonen om Europas røtter – kristne og/eller andre? – og kort før den store EU-utvidelsen. Her lød bl.a. gjentatte advarsler mot «nasjonal egoisme» og «ensidig profitt-tenkning» i EU-sammenheng, og den franske kardinal Erchegaray understreket at katolsk sosiallære er klinkende klar når det gjelder det å stå på de fattige side. Den tidligere presidenten for den pavelige *Justitia et Pax*-kommisjon mente forøvrig at dagens mennesker faktisk har større forhåpninger til kirken enn de gjerne er villige til å innrømme. Og følgende fra *Semaines Sociales*-leder Michel Camdessus, tidligere generaldirektør i Verdens Valutafond, burde være balsam for alternative sjeler: Innfør skatt på den internasjonale våpenhandel og la pengene komme utviklingslandene til gode! (Bare så det er nevnt: Regnet pr. innbygger tilhører fredsmegleren Norge våpeneksporttoppen!)

«Non, je ne regrette rien,» sang

Edith Piaf, aktuell for tiden i nynorsk utgave på Det norske teatret. En annen som heller ikke angret, skal vi tro opplysninger i pressen før jul, var Joseph Mengele, og det til tross for at nazilegen fra Auschwitz hadde langt verre ting å svare for enn 'spurven' med sitt lurvete, kjærlighetshungrende liv. En tredje ikke-angrer er Chiles tidligere diktator, Augusto Pinochet, som nå, 89 år gammel, syk og noe dement, ser ut til endelig å måtte forklare seg for retten om årene 1973-1990: Rapporten dokumenterer at minst 3000 mennesker ble drept og minst 35.000 torturert under hans regime. At Pinochet nå er fratatt den immunitet han skaffet seg før han gikk av i 1990, skyldes ikke minst at det sist høst ble avslørt at han som statssjef hadde beriket seg ettertrykkelig på statens bekostning. Det kostet ham, interessant nok, den siste rest av respekt hos de ikke fåtallige chilenerne som, tortur her og forsvinninger der, fremdeles tilla Pinochet en viss respektabilitet nettopp fordi han ikke, som mang en annen diktator, hadde forsynt seg av kassen.

Pinochet dyrket bevisst sitt image som den praktiserende katolikk som reddet Chile fra kommunistene, et bilde både president Reagan, Henry Kissinger og Margaret Thatcher villig kjøpte. En som ikke lot seg lure, var daværende erkebiskop av Santiago di Chile, kardinal Raúl Silva Henríquez. «På 1970-tallet overveiet han mange ganger om han skulle ekskommunisere general Pinochet,» skrev Hugh O'Shaughnessy i *The Tablet* i august i fjor; i 40 år han dekket Latin-Amerika for *Financial Times* og *The Observer*. «Dessverre godtok ikke flertallet ved Den Hellige Stol kardinal Silvas velbegrunnede dom over Pinochet,» og Silva ga opp, men lot venner vite at «det tynget hans samvittighet å skulle svare for dette overfor Gud», skriver O'Shaughnessy.

Pavelige nuntius i Chile fra 1978 til 88 var erkebiskop Angelo Sodano, senere Vatikanets utenriksminister. Da Pinochet i 1999 satt i husarrest i London og risikerte utlevering til Spania og rettsak for brudd på menneskerettighetene, var det utenriksminister Sodano som sammen med et par andre høytstående katolske embedsbærere og med pavens godkjennelse oppfordret den britiske regjering og erkebiskopen av Canterbury til å sette Pinochet fri «av humanitære hensyn». Det fikk bl.a. Stockholm katolske stifts *Justitia et Pax-kommisjon* til å reagere: I Pinochetsaken vil «nåd utan rättegong leda til et allvarligst nederlag för rettvisan, eftersom han anklagas för brott på de mest grunnläggande rättigheterna, rätten til liv og kroppslig integritet,» het det i skarp uttalelse. Som også viser til at presidenten tydeligvis har skriftet, fått syndsforlatelse for sine veldokumenterte ugjerninger og får motta nattverden, men hvilken bot han ble pålagt ved sitt skriftemål, er, naturlig nok, «en hemlighet, men utåt har han aldrig bekänt någon ånger eller bett sina offer om förlåtelse». Den bekjennelsen venter man fremdeles på.

«Bær over med kirkens skavanker og vit først og fremst å sette pris på dens dyder,» skrev kardinal Silva i det 'testament' som ble lest opp ved hans begravelse i 1999. Forøvrig en *fiesta* av en begravelse midt i den fem dagers landesorg den demokratiske valgte presidenten hadde utlyst. Folk sto tett i gatene der begravelsesfølget dro frem, konfetti og blomsterblader regnet fra vinduer og hustak, og sangen ga gjenlyd mellom husveggene: *Raúl amigo, el pueblo está contigo* – Raúl, venn, folket er med deg.

Ikke mange 91-årige katolske erkebiskoper med fremskreden Alzheimer er blitt slik hyllest til del!

Observatoria

REDAKSJON: Unni Klepper Joynt (ansvarshavende redaktør),
Olav Egil Aune, Arnfinn Haram o.p., Susanne Kjekshus Koch,
May-Lisbeth Myrhaug, Brynjulv Norheim

FASTE MEDARBEIDERE: Bernt Eidsvig, Liv Greni, Gunnel Vallquist

REDAKSJONSRÅD: Liv Blikrud, Petter Bruce, Tove Bull, Arne Fjeld o.p.,
Nils Heyerdahl, Ingrid Joys, Pål Kolstø, Egil Mogstad, Else-Britt Nilsen o.p.

REDAKSJONENS ADRESSE: Akersveien 16, 0177 Oslo. Tlf.: 23 21 95 48 (redaksjonen)/
23 21 95 00 (ekspedisjon og adresseforandring). Fax.: 23 21 95 43. E-post: tidsskriftet@katolsk.no

ABONNEMENT: Årsabonnement kr. 250,- (Norge)/ kr. 275,- (øvrige europeiske land)/
kr. 290,- (andre verdensdeler). Bankgiro: 6210.05.14686

Design: Roger Jensen. Trykk: Viking Grafisk Digital AS, Oslo - Tlf. 23 14 28 00

ISSN 0802-6726

**St.
OLAV**

BOKHANDEL AS

AKERSVEIEN 14, 0177 OSLO

TLF.: 23 21 95 55 FAKS: 22 36 02 63

E-post: bokhandel@katolsk.no

NETTBOKHANDEL www.stolavbok.no

Angelica Daiker: "OVER GRENSER"

Lille søster Magdeleines

liv og spiritualitet

Emilia, hft. kr. 198,-

Lille søster Magdeleine av Jesus(1898 - 1989) grunnla i 1939 ordensfelleskapet Jesu små søstre, som i løpet av hennes levetid vokste til å bli et verdensomspennende ordenssamfunn. "Over grenser" gjengir den eventyrlige livshistorien til en helt usedvanlig kvinne som midtveis i livet bryter opp for å følge sin vei -en vei som i løpet av et langt liv skal føre henne over hele jorden, over sosiale barrierer og undertrykkende, menneskeforaktende grenser.

Thomas Merton:

"Liv og Hellighet"

St. Olav Forlag, Ib. Kr. 268,-

"Liv og Hellighet" beskriver hvordan vi kan inkorporere en spirituell dimensjon i vårt daglige liv. I denne dyptloddende og samtidig lett tilgjengelige teksten tar Thomas Merton for seg hvordan vi alle - tross det moderne livs oppjagethet - kan få en stadig dypere kontakt med det hellige..

ÅPNINGSTIDER: MAND. - FRED.: 10.00 - 17.00

TORSD.: 10.00 - 19.00

Merk: Lørdager: stengt

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Mennesker venter på øyne som ser

Mennesker venter på øyne som ser,
øyne som oppdager nøden som finnes
midt i vårt samfunn, midt i vår velferd.
Mennesker venter og roper på nærvær,
roper i taushet, bak ensomhets murer.
Hvem er på post i en nådeløs verden,
hvem følger kallet som lyser imot oss:
Nærvær og tjeneste, nærvær og omsorg,
øyne som ser.

Mennesker venter på hjerter som ser,
hjerter som gripes av nøden som finnes
skjult bak forkledning, roller og masker.
Mennesker venter og håper på nærvær,
håper å møte et bankende hjerte.
Hvem bringer varme i frostnattens verden,
hvem gir et glimt av Guds kjærlighets ansikt:
Nærvær og tjeneste, nærvær og omsorg,
hjerter som ser.

Mennesker venter på hender som ser,
hender som rekkes mot nøden som finnes,
hender som tegner Guds ansikt i verden.
Mennesker venter – og higer mot nærvær,
higer mot timen da nåden blir synlig.
Gud, la vår tro og vårt liv bli fornyet,
hjelp oss å se – og styrk oss til handling:
Nærvær og tjeneste, nærvær og omsorg,
hender som ser.

Svein Ellingsen i samlingen «I lyset fra Guds fremtid.
Meditasjoner og salmer i utvalg», Verbum 1999

REDAKSJON

Ulf Kløpper Joynt

(ansvarlig utgiver)

Olav Egil Aune

Arvid H. Haugen

Susanne E. Johans Koeh

Blod. Verbet. Medisag